

KUKA KUUNTELEE KÖYHÄÄ? -KESKUSTELUTILAISUUS

FORSSASSA

Tapahtuman suunnittelu

Ammattikorkeakoulututkinnon opinnäytetyö

Hämeenlinnan korkeakoulukeskus, sosionomikoulutus

kevät, 2020

Sanna Viitaluoma

Sosionomikoulutus
Hämeenlinnan korkeakoulukeskus

Tekijä	Sanna Viitaluoma	Vuosi 2020
Työn nimi	Kuka kuuntelee köyhää? -keskustelutilaisuus Forssassa – Tapahtuman suunnittelu	
Työn ohjaaja	Päivi Veikkola	

TIIVISTELMÄ

Tämän toiminnallisen opinnäytetyön aiheena oli Forssassa järjestettävän Kuka kuuntelee köyhää? -keskustelutilaisuuden suunnitteleminen. Opinnäytetyön toimeksiantajana oli Forssan seudun hyvinvointikuntayhtymä. Tavoitteena oli luoda suunnitelma, joka sisältää tärkeimmät seikat tämän tapahtuman järjestämiseen ja sisältöön liittyen.

Työn lähtökohtana oli toimeksiantajan tavoite lisätä vuorovaikutusta seudun päättäjien ja köyhyyttä kokeneiden välillä sekä köyhyyteen liittyvän tietouden lisääminen. Tavoitteena oli myös jalkauttaa ja juurruttaa Kuka kuuntelee köyhää? -verkoston toiminta Forssan seudulle ja lisätä verkoston tunnettavuutta maakunnissa.

Opinnäytetyön tietoperusta koostui tapahtuman suunnittelun kannalta tärkeästä köyhyyteen liittyvästä teoria-, tutkimus- ja tilastotiedosta sekä Kuka kuuntelee köyhää? -verkoston toiminnan esittelystä. Toiminnallinen osuus sisälsi tapahtuman suunnittelun prosessin kuvauksen.

Suunnitteluprosessissa keskeiseksi nousi tasa-arvoisen, matalan kynnyksen keskustelutilaisuuden luominen, jossa jokainen keskustelija kokee olevansa samanarvoinen muiden osallistujien kanssa. Myös aito köyhyyteen liittyvien näkökulmien välittyminen keskustelijoiden välillä koettiin tärkeäksi. Nämä lähtökohdat otettiin huomioon tapahtuman suunnitelmassa.

Avainsanat Köyhyys, huono-osaisuus, Kuka kuuntelee köyhää?, tapahtuman suunnittelu

Sivut 46 sivua, joista liitteitä 8 sivua

Degree Programme in Social Services
Hämeenlinna University Centre

Author	Sanna Viitaluoma	Year 2020
Subject	Who listens to the poor? Planning a discussion event in Forssa	
Supervisors	Päivi Veikkola	

ABSTRACT

The aim of this practice-based Bachelor's thesis was to plan a discussion event with the theme: *Who listens to the poor* ("Kuka kuuntelee köyhää" in Finnish)? The work was commissioned by the Welfare District of Forssa. The goal of this thesis was to create a plan that includes the key elements regarding the organization and content of this event.

The starting point of the project was the commissioner's desire to increase the interaction between the regional decision-makers and those who have experienced poverty, as well as to increase awareness related to poverty. The purpose was also to implement and instill the *Who listens to the poor?* network in Forssa region.

The theoretical framework of this thesis includes theoretical, research and statistical information related to poverty, which is important for the planning of the event and the presentation of the activities of the *Who listens to the poor?* network. The practice-based section of the thesis describes the process of planning the event.

In the planning process, special attention was paid to creating a low-threshold discussion event where all the participants are equal. The fact that poverty-related perspectives are genuinely conveyed between the participants was also considered important. The plan was created from these starting points.

Keywords Poverty, disadvantage, Kuka kuuntelee köyhää?, event planning

Pages 46 pages including appendices 8 pages

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	1
2	OPINNÄYTETYÖN TYÖELÄMÄYHTEYS JA TAVOITE	2
3	KÖYHYYS JA HUONO-OSAISUUS SUOMESSA.....	3
3.1	Mitä köyhyys on?	3
3.2	Keitä köyhyys koskee?.....	4
3.2.1	Lapsiperheet	6
3.2.2	Opiskelijat	8
3.2.3	Työttömät	8
3.2.4	Vammaiset ja pitkäaikaissairaat	9
3.2.5	Maahanmuuttajat.....	11
3.2.6	Ikääntyvät	13
3.3	Köyhyyden ja huono-osaisuuden ylisukupolvisuus.....	13
3.4	Miltä köyhyys tuntuu?.....	15
3.5	Köyhyyden syitä	16
3.5.1	Perusturvan riittämättömyys	16
3.5.2	Asumiskulut	17
3.6	Keinoja köyhyyden vähentämiseksi	18
3.6.1	Työllisyys, koulutus ja asuminen	18
3.6.2	Perusturva, etuusjärjestelmät ja sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksut.....	19
3.6.3	Palvelujen yhdenvertainen saatavuus ja laatu	20
4	KUKA KUUNTELEE KÖYHÄÄ? -VERKOSTO.....	20
4.1	Toiminta	20
4.2	Köyhän ääni kuuluviin maakunnissa -hanke	21
5	TAPAHTUMASUUNNITELMAN TOTEUTUSPROSESSI	22
5.1	Suunnittelun aloitus ja eteneminen.....	22
5.2	Tapahtumasuunnitelma	24
5.2.1	Tapahtuman lähtökohdat, tarkoitus ja tavoite	24
5.2.2	Tapahtuman kohderyhmä	25
5.2.3	Tapahtuman luonne, tapahtumapaikka ja ajankohta	26
5.2.4	Tapahtuman sisältö ja ohjelma	27
5.3	Uhkia ja mahdollisuuksia	29
6	JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA	31
	LÄHTEET	33

Liitteet

Liite 1 PowerPoint-esitys: Köyhyys Suomessa

1 JOHDANTO

Huono-osaisuus ja köyhyys koskettaa monia. Vuonna 2018 Suomessa oli köyhyys- tai syrjäytymisriskissä 856 000 henkilöä (Tilastokeskus, 2020a). Aihe on hyvin ajankohtainen ja yhteiskunnallisesta näkökulmasta tarkasteltuna tärkeä. Sosionomin työssä huono-osaisuus ja köyhyys sekä siihen liittyvät ilmiöt näkyvät lähes poikkeuksetta työskentelypaikasta riippumatta. Aiheen tuntemus on välttämätöntä. Tärkeää on myös kuulla köyhyyttä kokeneiden aito ääni ja saada se kuulumaan.

Köyhyyden ja toimeentulovaikeuksien moninaiset syyt ja seuraukset ovat konkretisoituneet minulle aikuissosiaalityön parissa tekemiäni harjoittelujaksojen aikana. Niihin liittyvät ilmiöt kiinnostavat, ja kun työn tilaajana toimivan Forssan seudun hyvinvointikuntayhtymän toimesta tarjoutui mahdollisuus aiheesta käsittelevään opinnäytetyöhön, siihen oli helppo tarttua.

Tämän toiminnallisen opinnäytetyön aiheena on Forssassa järjestettävän Kuka kuuntelee köyhää? -keskustelutilaisuuden suunnitteleminen. Tapahduma on osa Köyhän ääni kuuluviin maakunnissa -hanketta, jonka avulla Kuka kuuntelee köyhää? -verkoston eli 3K-verkoston toimintaa laajennetaan ja juurrutetaan maakuntiin.

Opinnäytetyön lähtökohtana on työn tilaajan tarve ja halu lisätä tietoutta köyhyyteen liittyen. Tilaajan toiveena on saattaa tapahtuman avulla yhteen seudun köyhyyttä kokeneita henkilöitä ja päättäjiä sekä lisätä vuorovaikutusta ja keskustelua heidän välillään. Työn tavoitteena on luoda toimiva ja hyödynnettävissä oleva suunnitelma ja ns. raamit tapahtuman järjestämistä varten. Alkuperäisen suunnitelman mukaan opinnäytetyöhön sisältyi osallistuminen tapahtuman järjestämiseen ja sen työpajoista saatujen tulosten purku, mutta COVID-19-pandemian vuoksi työn sisältöä jouduttiin muuttamaan.

Opinnäytetyö jakautuu johdannon jälkeen neljään lukuun. Toisessa luvussa kerron opinnäytetyön lähtökohdat. Kolmas luku sisältää tapahtuman suunnittelun avuksi kootun tietoperustan köyhyydestä ja huono-osaisuudesta, ja neljännessä luvussa esittelen Kuka kuuntelee köyhää? -verkostoa ja sen toimintaa. Viides luku koostuu tapahtuman suunnitteluprosessin kuvaamisesta, ja kuudennessa luvussa nivon opinnäytetyöni yhteen johtopäätösten ja pohdinnan avulla.

2 OPINNÄYTETYÖN TYÖELÄMÄYHTEYS JA TAVOITE

Toiminnallisen opinnäytetyön lähtökohtana ovat työelämän tarpeet. Sen tarkoituksena on kehittää käytännön toimintaa työelämässä ja siinä painottuu kehittävä työote. (Hämeen ammattikorkeakoulu, 2018, ss. 7–8) Tämä opinnäytetyö on työelämälähtöinen, ja sen tilaaja on Forssan seudun hyvinvointikuntayhtymä FSHKY. Hyvinvointikuntayhtymä on perustettu 1.1.2014 kun Forssan kaupungin, Humppilan, Jokioisten, Tammelan ja Ypäjän sosiaalihuollon palvelut siirtyivät saman organisaation alle muodostaen hyvinvointikuntayhtymän. Sen palveluja ovat sosiaalihuollon palvelujen lisäksi muun muassa terveyspalvelut, päihdeongelmaisten hoidon palvelut ja Forssan sairaalan tuottamat erikoissairaanhoidon palvelut. (Forssan seudun hyvinvointikuntayhtymä, 2016)

Opinnäytetyön tavoitteena on luoda tapahtumasuunnitelma, jonka avulla toteutetaan Kuka kuuntelee köyhää? -keskustelutilaisuus Forssassa. Järjettävän tapahtuman avulla lisätään seudun päättäjien ja köyhyyttä kokeneiden välistä dialogia ja lisätään köyhyyteen liittyvää tietoisuutta. Lisäksi tapahtuman avulla halutaan lisätä Kuka kuuntelee köyhää? -verkoston tunnettavuutta Forssassa ja sen seutukunnissa. Suunnitelman luomisen lähtökohtana on osallistujilleen tasa-arvoisen tapahtuman järjestäminen.

Tapahtuman järjestää Forssan seudun hyvinvointikuntayhtymä yhteistyössä Kuka kuuntelee köyhää? -verkoston kanssa. Lisäksi minä osallistun tapahtuman järjestämiseen tällä opinnäytetyölläni, joka sisältää teoreettisen ja toiminnallisen osuuden. Teoreettinen osuus sisältää tapahtumassa sekä sen suunnittelussa hyödynnettävää teoriatietoa köyhyyteen ja huono-osaisuuteen liittyen sekä 3K-verkoston toiminnan esittelyn. Toiminnallinen osuus muodostuu tapahtumasuunnitelmasta, joka sisältää keskeisimmät seikat Forssan tapahtuman järjestämiseen liittyen.

3 KÖYHYYS JA HUONO-OSAISUUS SUOMESSA

Köyhyyttä voidaan käsitellä monesta eri näkökulmasta: mitä se on, keitä se koskee, miltä se tuntuu, mitkä sen syyt ovat, millaisia lieveilmiöitä siihen liittyy ja kuinka sitä voidaan vähentää. Kuka kuuntelee köyhää? -keskustelutilaisuuden suunnittelun kannalta on tärkeää huomioida mahdollisimman moni köyhyyteen liittyvä näkökulma. Sen jälkeen voidaan muodostaa näkemys siitä, mihin tapahtumassa halutaan erityisesti paneutua, mitä sillä tavoitellaan ja mikä on tapahtuman kohderyhmä. Tässä apuna toimii tämän luvun sisältämä tietoperusta, jossa perehdyn köyhyyteen ja huono-osaisuuteen ilmiönä ja siihen, kuinka ne näkyvät tämän päivän Suomessa. Lisäksi selvittelen köyhyyden syitä ja mahdollisia ratkaisukeinoja köyhyyden vähentämiseksi. Tämän tietoperustan avulla luodaan tapahtumaan myös esitys, joka toimii ns. pohjustuksena tapahtumassa ja sen tarkoituksena on lisätä yleistä tietoutta köyhyyteen liittyen. Liite 1 sisältää tietoperustan pohjalta luodun PowerPoint -esityksen, jota voidaan hyödyntää tapahtumassa.

3.1 Mitä köyhyys on?

Köyhyys ja huono-osaisuus eivät ole määriteltävissä yksiselitteisesti. Ne voivat ilmetä materiaalisen puutteen lisäksi tai sen sijaan muilla elinolojen osa-alueilla. Hyvinvointia ja elinoloja puutteineen voidaan mitata eri tavoin. Mittauskriteerit voivat olla absoluuttisia tai suhteellisia. Lisäksi hyvinvoinnin ja elinolojen tutkimuksessa voidaan käyttää objektiivisia tai subjektiivisia mittareita. Näiden kahden ulottuvuuden ristiintaulukoinnilla saadaan erilaisia tapoja asemoida huono-osaisuutta ja köyhyyttä. Esimerkiksi absoluuttista asemaa objektiivisin mittarein mitattaessa keskitytään pohtimaan huono-osaisten käytössä olevien resurssien määrää arvioimatta, kuinka paljon muilla ihmisillä on kyseisiä tai muita resursseja. Suhteellista asemaa objektiivisin mittarein mitattaessa huono-osaisten käytössä olevien resurssien määrää taas arvioidaan vertaamalla sitä muiden ihmisten keskimääräiseen resurssien määrään. (Niemelä & Saari, 2013, ss. 9–10)

Absoluuttisella köyhyydellä tarkoitetaan tilaa, jossa koetaan puutetta inhimilliseen elämään kuuluvista perustarpeista, kuten ruuasta, vaatteista tai asumiseen liittyvistä tarpeista. Absoluuttinen köyhyys on yleisintä kehitysmaissa, mutta sitä ilmenee myös Euroopassa ja muissa läntisissä valtioissa. Suhteellisesta köyhyydestä puhutaan, kun yksilö on riittämättömien taloudellisten resurssien vuoksi kykenemätön osallistumaan ja toimimaan yhteiskunnassa odotetun elämäntavan mukaisesti tai kykenemätön saavuttamaan yleisesti määritellyn vähimmäiselintason. Köyhyys Suomessa on pääosin suhteellista eli huono-osaisuutta verrattuna muun väestön elintason. Kotitalous määritellään köyhäksi, jos sen nettotulot ovat alle 60 prosenttia väestön keskimääräisestä tulotasosta. (Eskelinen & Sironen, 2017, ss. 4–7) Vuonna 2018 pienituloisuusraja oli yhden henkilön taloudella 14

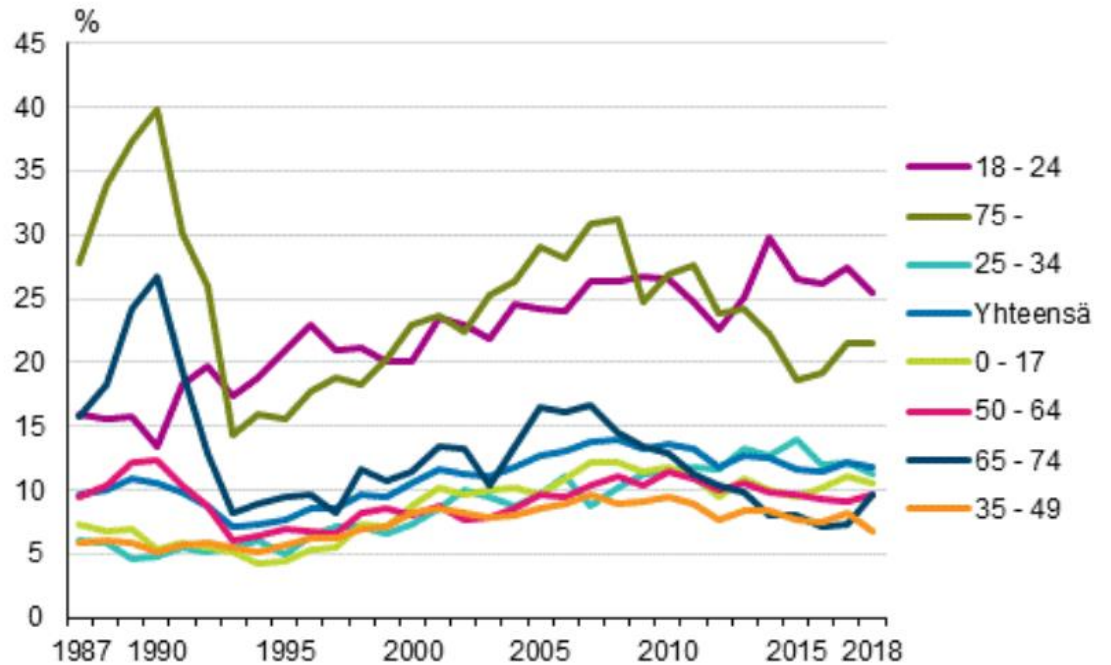
970 euroa vuodessa eli noin 1 248 euroa kuukaudessa. Kahden aikuisen ja kahden alle 14-vuotiaan lapsen taloudella raja oli 31 437 euroa vuodessa eli noin 2 620 euroa kuukaudessa. (Tilastokeskus, 2020b)

Edellä mainitut esimerkit ovat aineellista, objektiivisin mittarein mitattua köyhyyttä, mutta köyhyys voi olla myös aineetonta, ihmiseen omaan kokemukseen perustuvaa subjektiivista köyhyyttä. Heidi Kaartisen (2015, ss. 53–66) mukaan aineeton köyhyys on ihmisen hyvinvointiin vaikuttava ilmiö, joka syntyy elämäntapahtumien, kokemusten ja asioiden yhteisvaikutuksesta. Aineettoman köyhyyden kokemukseen vaikuttavat eletty elämä ja nykyhetki. Ne yhdessä vaikuttavat yksilön käsitykseen omasta tulevaisuuskuvastaan. Aineeton köyhyys vaikuttaa yksilön suhteeseen ja suhtautumiseen niin häneen itseensä kuin häntä ympäröivään sosiaaliseen ympäristöön sekä koko yhteiskuntaan. Subjektiiviseen köyhyyteen paneudun tarkemmin alaluvussa 2.3 Miltä köyhyys tuntuu?

Erilaisiin köyhyyden ja köyhyykokemusten mittaamis- ja tutkimismenetelmien tunnistaminen on tärkeää. On tärkeää erottaa tilastoihin perustuva objektiivinen tieto kokemukseen perustuvasta subjektiivisesta tiedosta. Henkilö, joka ei ole kokenut köyhyyttä, saattaa perustaa tietonsa objektiivisin mittarein mitattuun yleiseen tietoon ja sen kautta muodostamiinsa oletuksiin, kun taas köyhyyttä kokeneen henkilön mielipide ja tieto perustuu usein subjektiiviseen, yksilölliseen ja usein hyvin henkilökohtaiseen kokemukseen köyhyydestä. Tässä piilee pieni yhteentörmäysten mahdollisuus, joka tapahtuman järjestäjän on hyvä tiedostaa.

3.2 Keitä köyhyys koskee?

Vuonna 2018 pienituloisuusaste oli 11,8 prosenttia ja pienituloisia henkilöitä oli Suomessa kaiken kaikkiaan 640 000. Edeltävään vuoteen verrattuna pienituloisuusaste oli laskenut 0,3 prosenttia. Yleisintä pienituloisuus on nuorten aikuisten ja iäkkäiden keskuudessa. Pienituloisten määrä alkoi kasvaa 1990-luvun alussa ja korkeimmillaan se oli vuosina 2008 ja 2010, jolloin pienituloisia oli 728 000. Vuoden 2010 jälkeen pienituloisten määrä on ollut keskimäärin alle 700 000 vuodessa. Kuva 1. ilmentää pienituloisuusasteita henkilön iän mukaan vuosina 1987–2018. Kuviossa 18–24-vuotiaiden sekä 75-vuotta täyttäneiden pienituloisuusasteet ovat korkeimmat ja erottuvat selkeästi muista väestöryhmistä. (Tilastokeskus 2020c)

Kuva 1. Pienituloisuusasteet henkilön iän mukaan vuosina 1987–2018 (Tilastokeskus, 2020c).

SOSTE eli Suomen sosiaali ja terveys ry julkaisee vuosittain sosiaalibarometrin, tutkimuksen, joka kuvaa hyvinvoinnin, julkisten palvelujen ja palvelujärjestelmän tilaa sekä kehityssuuntia. Tutkimus perustuu sosiaali- ja terveysjohtajien, Kelan johdon ja toimihenkilöiden, TE-johdon sekä sosiaalilyöntekijöiden asiantuntija-arvioihin. Vuonna 2019 tehtyyn tutkimukseen vastasi 882 asiantuntijaa ja kuntavastaukset kattavat 82 prosenttia Suomen kunnista. Taulukossa 1. on esitelty sosiaalibarometriin vastanneiden eri asiantuntijaryhmien käsityksiä ja arvioita siitä, minkä ihmisryhmien hyvinvoinnin tilanne on huolestuttava. Erityisesti esiin nousevat tukea tarvitsevat nuoret, pitkäaikaistyöttömät ja ihmiset, joilla on elämässään moninaisia ongelmia. (Eronen, Landén & Peltosalmi, 2019, s. 8)

Taulukko 1. Huolestuttavimmat ihmisryhmät omalla alueella (Eronen, Landén & Peltosalmi, 2019, s. 39).

Huolestuttavimmat* ihmisryhmät omalla alueella.

TE-johto		Kelan johto	
(n=53)	%	(n=86)	%
Pitkäaikaistyöttömät	58	Tukea tarvitsevat nuoret	66
Tukea tarvitsevat nuoret	45	Elämäntilanteessa monia ongelmia	38
Elämäntilanteessa monia ongelmia	40	Pitkäaikaistyöttömät	28
Mielenterveyskuntoutujat	38	Tukea tarvitsevat lapsiperheet	27
Ylivelkaantuneet	15	Mielenterveyskuntoutujat	23
Pitkäaikaissairaat; pienituloiset eläkeläiset; perusturvaetuksien varassa elävät	11	Perusturvaetuksien varassa elävät	22

Sote-johto		Sosiaalityöntekijät	
(n=87)	%	(n=349)	%
Tukea tarvitsevat nuoret	58	Tukea tarvitsevat nuoret	66
Elämäntilanteessa monia ongelmia	45	Tukea tarvitsevat lapsiperheet	38
Tukea tarvitsevat lapsiperheet	40	Mielenterveyskuntoutujat	28
Pitkäaikaistyöttömät	38	Elämäntilanteessa monia ongelmia	27
Perusturvaetuksien varassa elävät	15	Pitkäaikaistyöttömät	23
Mielenterveyskuntoutujat	11	Perusturvaetuksien varassa elävät	22

* Vastajaat saivat valita kolme ihmisryhmää, joista ovat alueellaan erityisen huolestuneita.

Kuten edellä esitellyistä kuviosta ja taulukosta voidaan päätellä, hyvinvoinnin puutetta ja pienituloisuutta ilmenee tilastojen ja asiantuntijoiden arvioiden mukaan Suomessa useissa väestöryhmissä. Tapahtumaa järjestettäessä onkin järkevää pohtia, halutaanko valita jokin tietty väestöryhmä, jonka köyhyyskokemuksien ympärille tapahtuman sisältö ja ohjelma suunnitellaan. Onko esimerkiksi seutukunnalla erityisesti edustettuna jokin tietty väestöryhmä, jota köyhyys koskettaa ja josta keskusteleminen olisi tärkeää? Vai halutaanko tilaisuuden aihe valita niin, ettei se kosketa vain yhtä ryhmää, vaan osallistujia voidaan saada useista väestöryhmistä? Seuraavissa alaluvuissa käsitellän joitakin väestöryhmiä köyhyyden ja sen mukanaan tuomien vaikutusten näkökulmista.

3.2.1 Lapsiperheet

Lapsiperheköyhyys on yleisintä yksinhuoltaja- ja monilapsisissa perheissä. Yksinhuoltajaperheiden lapsista 25 prosenttia kuului pienituloisiin talouksiin ja yli kolmen lapsen perheistä 17 prosenttia. Köyhyys koskee tulonjakotilaston mukaan 119 000 lasta nykypäivän Suomessa. (Tilastokeskus, 2019a),

Pelastaa Lapset ry on teettänyt Lapsen ääni -kyselyn vuosittain jo lähes kahdenkymmenen vuoden ajan. Kyselyn tarkoituksena on selvittää lasten ja nuorten ajatuksia vaihtuvista teemoista. Vuonna 2019 kyselyn avulla selvitettiin 13–17-vuotiaiden lasten ja nuorten tulevaisuuden suunnitelmia ja unelmia. Kyselyyn vastasi 565 lasta tai nuorta. Kyselyn tuloksien pohjalta tehdyssä raportissa tarkastellaan, miten lasten köyhyyskokemukset vaikuttavat heidän tulevaisuudensuunnitelmiinsa. Stressi, näköalattomuus ja epävarmuus ovat tunnettuja vähävaraisuuden aiheuttamia ilmiöitä, ja lapsena koettu köyhyys heijastuu usein pitkälle aikuisuuteen. Kyselyn vastauksien mukaan 16 prosenttia vähävaraisten perheiden lapsista ei usko koskaan saavuttavansa unelmiaan. Kyselyssä ilmeni, että 11 prosenttia vastanneista lapsista ja nuorista arvioi perheensä olevan köyhä tai melko köyhä. Yksinhuoltajaperheiden lapsista 23 prosenttia arvioi perheensä olevan köyhä tai melko köyhä. Vähävaraisuus lapsiperheissä tuo mukanaan useita negatiivisia ilmiöitä ja kokemuksia lapsille, kuten kiusaaminen ja ulkopuolisuuden kokemukset. Tätä tukevat kyselyn tulokset, joissa 61 prosenttia kyselyyn osallistuneiden vähävaraisten perheiden lapsista ei osallistu maksulliseen harrastustoimintaan ja 32 prosenttia näiden perheiden lapsista on kiusattu taloudellisen tilanteen takia. (Pelastakaa Lapset ry, 2019)

Myös vanhempien arvioiden mukaan köyhyydellä on samankaltaisia vaikutuksia lapsen elämään kuin Lapsen ääni -kyselyssä voitiin todeta. Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen teettämän Kouluterveyskyselyn vanhempien aineistosta koottujen tulosten perusteella toimeentulo-ongelmilla on selvä yhteys lasten harrastamisen mahdollistamiseen. Kyselyn tulosten mukaan toimeentulovaikeudet ovat usein esteenä lasten harrastamiselle ja mainittuja syitä ovat esimerkiksi harrastusten kalliit kustannukset ja asuminen asuinalueella, josta on pitkä matka harrastuksiin. Tuloksista ilmenee myös toimeentulotason vaikutus vanhempien arvioon lapsen koulunkäynnin sujuvuudesta. Helposti toimeentulevissa perheissä vanhemmista kolme neljästä arvioi, ettei lapsella ole lainkaan vaikeuksia lukemisessa, kun toimeentulon hankalaksi kokevissa perheissä kaksi kolmesta vanhemmista arvioi samalla tavalla. Helposti toimeentulevien perheiden vanhemmista reilu puolet arvioi läksyjen hoitamisen sujuvan helposti, kun taas toimeentulovaikeuksista kärsivien perheiden kohdalla vain kaksi viidestä arvioi näin. (Salmi & Kestilä, 2019, s. 29–30) Tämä on mielenkiintoinen tutkimustulos, joka varmasti omalta osaltaan kertoo toimeentulovaikeuksien vanhemmille aiheuttamasta kuormasta, joka heijastuu myös lasten elämään. Oma jaksaminen ja hyvinvointi huolestuttaa ja näin ollen osallisuus esimerkiksi lapsen koulunkäyntiin liittyviin asioihin voi olla rajallista tai jopa puuttua kokonaan. Myös lapsen mahdolliset hankaluudet koulunkäyntiin liittyvissä asioissa voivat kuormittuneessa elämäntilanteessa tuntua suuremmilta ja raskaammilta kuin mitä ne todellisuudessa ovat.

3.2.2 Opiskelijat

Vuoden 2018 tilastojen mukaan noin kolmannes opiskelijoista oli pienituloisten kotitalouksien jäseniä (Tilastokeskus, 2020b). Q-Tutkimuksen päätoimisesti opiskeleville ammattikorkeakoulu- ja yliopisto-opiskelijoille teettämän tutkimuskyselyn mukaan korkeakouluopiskelijoilla on käytössään keskimäärin 872 euroa, joka koostuu opintotuesta sekä mahdollisista palkkatuloista, avustuksista ja esimerkiksi toimeentulotuesta. Tästä summasta keskimäärin lähes puolet menee asumiskuluihin. Asumisen jälkeen suurimpia kulueriä ovat kuukausittain ruokaan ja liikkumiseen liittyvät menot. Rahavajetta paikataan tutkimuksen mukaan työnteolla, opintolainalla ja vanhemmilta saatavalta taloudelliselta tuelta. (Q-Tutkimus, 2018) Korkeakouluopiskelijoiden terveystutkimuksesta ilmenee, että 44 prosenttia vastaajista arvioi tulevansa taloudellisesti toimeen hyvin tai erittäin hyvin, 40 prosenttia vastasi tulevansa toimeen, kun eli säästäväisesti, ja 16 prosenttia arvioi toimeentulonsa erittäin niukaksi ja epävarmaksi. Yliopisto-opiskelijat arvioivat rahatilanteensa paremmaksi kuin ammattikorkeakouluopiskelijat. Vastaajista 56 prosenttia kertoo myös, että toimeentulonsa takaamiseksi heidän on käytävä töissä. Rahallista tukea vanhemmiltaan tai sukulaisiltaan saa tutkimuksen vastaajista 61 prosenttia. (Kunttu, Pesonen & Saari, 2016, s. 73)

Usein ajatellaan, että pienituloisuus kuuluu opiskeluun, koska sen ajatellaan olevan välivaihe ennen toimeentulon turvaavaa työelämää. Koska opiskelu on usein edellytys työllistymiselle, ei opintojen aikaista köyhyyttä voida pitää oikeudenmukaisena. Lisäksi jos opiskelua seuraa työttömyys, voi köyhyys muuttua pitkäaikaiseksi ja syventyä entisestään. (Eskelinen & Sironen, 2017, ss. 33–34)

3.2.3 Työttömät

Lama koetteli suomalaista yhteiskuntaa 1990-luvulla ja työttömyys kasvoi silloin voimakkaasti, minkä seurauksena suuri joukko yhteiskunnan jäseniä jäi pysyvästi syrjään työelämästä (THL, 2019a). Vuoden 2020 maaliskuussa työttömiä oli työvoimatutkimuksen mukaan 197 000 (virhemarginaali ± 20 000). Miehiä heistä oli 111 000 ja naisia 86 000. (Tilastokeskus, 2020d) Pienituloisiin kotitalouksiin Kelan työttömyysturvaetuuksien saajista kuului 38 prosenttia ja ansiosidonnaisen päivärahan saajista 15 prosenttia (Tilastokeskus, 2019b). Köyhyysriski ja köyhyyden syvyys vaihtelevat eri sosioekonomisissa luokissa. Erityisesti työttömillä köyhyysriski on kasvanut ja köyhyys on yleisempää. Muita suuren köyhyysriskin ryhmiä ovat muut työmarkkinoiden ulkopuolella olevat, yrittäjät ja eläkeläiset. (Kauhanen, Riihelä & Tuomala, 2020, s. 27)

Työttömyyden vaikutukset näkyvät ensisijaisesti taloudellisesti, mutta myös terveydellisesti. Työttömyydellä ja erityisesti pitkäaikaistyöttömyydellä on negatiivinen vaikutus terveyteen. Työllisiin verrattuna työttömät ovat keskimäärin sairaampia ja voivat huonommin. Alentunut työkyky ja

kuolleisuuden lisääntyminen ovat seurauksia toistuvasta ja pitkittyneestä työttömyydestä ja vakavimmillaan se näyttäytyy kuolleisuuseroina työllisten ja työttömien välillä. (THL, 2019b) Länsimaissa työttömyyden voidaan katsoa olevan yksi suurimmista inhimillistä kärsimystä aiheuttavista asioista. Työttömyys vaikuttaa arkeen passivoivasti, mikä omalta osaltaan heikentää terveyttä ja hyvinvointia. Passiivisuudesta seuraa yleiskunnon heikkenemistä, väsymystä, vetämättömyyttä ja laiskistumista. Myös päivärytmin menettäminen on tyypillinen työttömyyden seuraus, joka tuo mukanaan väsymystä ja saamattomuutta. Sosiaalisten kontaktien väheneminen työttömyyden myötä aiheuttaa yksinäisyyttä ja vaikuttaa psyykkiseen hyvinvointiin. (Hult, Saaranen & Pietilä, 2016, ss. 112–113)

Toisaalta osa työttömistä kokee työttömäksi jäämisen myös osittain positiivisena kokemuksena. Esimerkiksi henkisesti ja fyysisesti kuormittavasta työstä pois jääminen voi olla helpotus. Työttömyysaika voi tarjota mahdollisuuden itsensä kuntouttamiseen, uudelleen kouluttautumiseen, itsensä kehittämiseen ja uusien suuntien pohtimiseen. Työttömyysaikana on mahdollisuus tärkeiden asioiden harrastamiseen ja toteuttamiseen. (Hult ym., 2016, ss. 112–113) Edellä mainitusta voidaan päätellä, että työttömyyden kokemukset ovat hyvin yksilöllisiä ja työttömien leimaaminen laiskoiksi ja saamattomiksi on haitallista niille työttömille, jotka elävät aktiivista ja aikaansaavaa elämää työttömyydestä huolimatta.

3.2.4 Vammaiset ja pitkäaikaissairaat

Vammaisille ja pitkäaikaissairaille köyhyys voi olla koko elämän kestävä. Vammaisten sosioekonominen asema on heikompi vammattomaan väestöön verrattuna, johtuen alhaisesta koulutustasosta, vähäisistä työnsaantimahdollisuuksista ja perustulon varassa elämisestä. Vammaiset kokevat usein syrjintää työhön ja opiskeluun liittyen, joka omalta osaltaan ajaa vammaisia elämään ainoastaan sosiaaliturvaetuksien varassa. Taulukot 2. ja 3. kertovat vammaisten syrjimiskokemuksista työelämässä ja opiskelussa. Yli puolet vastaajista on kokenut syrjintää työnhaussa ja lähes puolet työelämässä. Opiskelujen suhteen syrjintää on kokenut reilu kolmannes. (Vammaisfoorumi, 2019)

Taulukko 2. Syrjinnän kokeminen työelämässä (Vammaisfoorumi, 2019).

Oletko kokenut, että sinua on syrjitty viimeisen kahden vuoden aikana seuraavissa?	En	Kyllä	Yhteensä
Työelämään pääsyssä tai työnhaussa	181 43.3 %	237 56.7 %	418 100 %
Työelämässä muuten	249 53.0 %	221 47.0 %	470 100 %

Taulukko 3. Syrjinnän kokeminen opiskelussa (Vammaisfoorumi, 2019).

Oletko kokenut, että sinua on syrjitty viimeisen kahden vuoden aikana seuraavissa?	En	Kyllä	Yhteensä
Koulutukseen pääsyssä	256 69.0 %	115 31.0 %	371 100 %
Koulutuksessa muuten	262 62.7 %	156 37.3 %	418 100 %

Myös ongelmat sosiaaliturvaetuksien ja palkkatulojen yhteensovittamisessa voivat muodostaa kannustinloukkuja ja työllistymisen esteitä. Byrokratian hankaluus ja työläys aiheuttavat myös sosiaaliturvaetuksien alikäyttöä, mikä lisää köyhyysriskiä vammaisten keskuudessa. (Vammaisfoorumi, 2019) Taulukko 4. kertoo eri vammaryhmiin kuuluvien henkilöiden käsityksiä siitä, ovatko he kokeneet köyhyyttä. Kaikissa vammaryhmissä on koettu syrjintää ja prosenttiosuudet vaihtelevat 35,4 prosentista 71,2 prosenttiin.

Taulukko 4. Köyhyyden kokeminen eri vammaryhmien keskuudessa (Vesala & Vartio, n.d.).

	En	Kyllä	Yhteensä
Aistivamma	84 52.8 %	75 47.2 %	159 100 %
Muu vamma	75 37.1 %	127 62.9 %	202 100 %
Fyysinen vamma	262 48.8 %	275 51.2 %	537 100 %
Neuropsykiatrinen häiriö	44 28.8 %	109 71.2 %	153 100 %
Kognitiivinen vamma	57 37.0 %	97 63.0 %	154 100 %
Kehitysvamma	112 60.5 %	73 39.5 %	185 100 %
Viittomakieli	31 64.6 %	17 35.4 %	48 100 %
Kaikki	665 46.2 %	773 53.8 %	1438 100 %

Pitkäaikaissairaudella tarkoitetaan vähintään kuusi kuukautta kestävästä sairaudesta, jonka vuoksi henkilö saa säännöllistä hoitoa tai jonka vuoksi hän on lääkärin tai muun terveydenhuollon seurannassa. Pitkäaikaissairaus vaikuttaa toimeentuloon ja arkeen monella tavalla ja se aiheuttaa kustannuksia esimerkiksi lääkärikäyntien, tutkimusten ja lääkkeiden muodossa. Pitkäaikaissairaudella voi olla vaikutusta myös työkykyyn ja sitä kautta ansiotuloihin. Lisäksi se voi estää koulutuksen ja osaamisen mukaisen työn teon. Alhaisen ansiotulotason vaikutus näkyy myöhemmin myös matalan eläkkeen muodossa. (SOSTE, n.d.)

Reumaliiton, allergia-, iho- ja astmaliiton, psoriasisliiton sekä Crohn ja Colitis ry:n yhdessä tekemän tutkimuksen mukaan pitkäaikaissairaus on suuri taloudellinen rasite kolmasosalle sekä pienituloisten että keskituloisten keskuudessa. Taulukko 5. kertoo, kuinka suurena taloudellisena rasitteena edellä mainittuun tutkimukseen vastanneet kokivat pitkäaikaissairaudesta koituvat kustannukset. Taulukossa on eritelty eri tuloryhmiin kuuluvien pitkäaikaissairaiden kokemuksia sairaudesta koituvien kustannusten rasittavuudesta taloudelle. Taulukon ilmentämien tulosten perusteella bruttotulojen suuruus vaikuttavaa merkittävästi siihen, kuinka suureksi rasitteeksi pitkäaikaissairaudesta koetaan. Yksinkertaistettuna rasite on sitä suurempi mitä pienemmät bruttotulot ovat. (Hurskainen, Piilonen & Holttinen, 2018)

Taulukko 5. Pitkäaikaissairaudesta koituvien kustannusten rasittavuus bruttotulojen mukaan vertailtuna (Hurskainen, Piilonen & Holttinen, 2018).

	alle 15 000 €	15 001 - 25 000 €	25 001 - 35 000 €	35 001 - 45 000 €	45 001 - 60 000 €	yli 60 000 €
erittäin pienenä rasitteena	3,2% (13)	5,1% (28)	7,9% (31)	15,7% (34)	17,3% (18)	26,4% (19)
melko pienenä rasitteena	8,7% (35)	15,6% (86)	21,3% (84)	29,5% (64)	29,8% (31)	37,5% (27)
kohtuullisena rasitteena	33,9% (137)	37,7% (208)	40,6% (160)	36,9% (80)	35,6% (37)	29,2% (21)
melko suurena rasitteena	36,9% (149)	31,9% (176)	23,9% (94)	15,7% (34)	14,4% (15)	6,9% (5)
erittäin suurena rasitteena	17,3% (70)	9,8% (54)	6,3% (25)	3,2% (7)	3,8% (4)	0,0% (0)
Yhteensä	100,0% (404)	100,2% (552)	100,0% (394)	100,5% (218)	101,0% (105)	100,0% (72)

3.2.5 Maahanmuuttajat

Pienituloisuus ja köyhyys on maahanmuuttajien keskuudessa yleisempää kuin muun väestön. Vuonna 2017 alimpaan tulokymmenykseen ulkomaalaistaustaisista kuului 24,1 prosenttia kun vastaava lukema suomalaistaustaisten kohdalla oli 9 prosenttia. (Tilastokeskus, 2018) Vuonna 2018 perustoimeentulotuen saajista lähes 16 prosenttia oli vieraan maan kansalaisia, kun heidän osuutensa koko väestöstä oli 4,7 prosenttia (Jauhiainen & Korpela, 2019).

Tilastokeskuksen teettämän tutkimuksen mukaan yksi merkittävä syy ulkomaalaistaustaisten pienituloisuuteen on työllistymisen vaikeus ja siitä seuraava usein pitkäaikainenkin työttömyys. Haasteita työllistymiseen tuovat ainakin matala koulutustaso, puutteet kielitaidossa ja syrjintä. Vuonna 2014 korkeintaan ylemmän perustason oppimäärän oli saavuttanut 17 prosenttia 25–54-vuotiaista ulkomaalaistaustaisista. Vastaava osuus suomalaistaustaisilla oli seitsemän prosenttia. Lisäksi toisen asteen tutkinnot olivat ulkomaalaistaustaisilla harvinaisempia suomalaistaustaiseen väestöön verrattuna. Matalan koulutustason tiedetään olevan ylisukupolvista ja sen vaikutukset näkyvät myös ulkomaalaistaustaisten keskuudessa. Ulkomaalaistaustaisten nuorten aikuisten vanhemmista 29 prosenttia oli suorittanut korkeintaan perusopetuksen oppimäärän, kun suomalaistaustaisten nuorten vanhempien kohdalla vastaava osuus oli seitsemän

prosenttia. Tällä on erityisen suuri merkitys koulutuksen periytyvyyden näkökulmasta ja se vaikuttaa ulkomaalaistaustaisten nuorten koulutusraenteeseen. Suomen ja ruotsin kielitaidolla on myös huomattava merkitys työllistymisen ja koulutuksen näkökulmista. Puutteet kielitaidossa ovat yhteydessä varhaiseen koulunkäynnin keskeyttämiseen sekä työttömyyteen. Työttömien ulkomaalaistaustaisten mukaan yleisin este työllistymiselle on heikko kielitaito. (Larja, Sutela & Witting, 2015, ss. 55–67)

Ulkomaalaistaustaiset kokevat myös etniseen taustaan ja nimeen perustuvaa syrjintää työnhaussa. Vaikka ulkomaalaistaustaisilla olisi samanlaista inhimillistä pääomaa esimerkiksi koulutuksen muodossa kuin valtaväestön hakijalla, saa hän huomattavasti harvemmin kutsun työhaastatteluun. (Akhlaj, 2019, ss. 15–27) Taulukko 6. esittää Akhlaqin tutkimuksen tuloksia työhaastattelukutsujen määrästä eri etnisten taustojen välillä. Tutkimuksessa viisi hakijaa vastasivat kukin 1 000 samaan työpaikkailmoitukseen. Hakijoista yksi oli suomalaistaustainen, yksi englantilaistaustainen, yksi irakilastaustainen, yksi venäläistaustainen ja yksi somalialaistaustainen. Ainoat oleelliset erot hakijoiden välillä olivat äidinkieli ja nimi. Kun suomalainen työnhakija sai lähettämiinsä tuhanteen työhakemukseen 390 vastausta, sai somalialainen vastaaviin työhakemuksiin vain 99 vastausta. Tuloksen perusteella voidaan kiistatta todeta, että hakijan nimen perusteella tehdään ulkomaalaistaustaisia hakijoita syrjiviä olettamuksia ja johdopäätöksiä, jotka vaikeuttavat heidän työllistymistään.

Taulukko 6. Yhteydenotto prosentit työnhakijan nimen mukaan (Akhlaj, 2019).

	Yhteyden- otot	N	Yhteyden- otto- prosentti
			(%)
Paneeli A: Kokonaisotos			
suomalaiset (viilteryhmä)	390	1000	39,0
englantilaiset	269	1000	26,9
venäläiset	228	1000	22,8
irakilaiset	134	1000	13,4
somalialaiset	99	1000	9,9
yhteensä	1120	5000	

Samankaltaiseen tulokseen päädyimme eräissä opiskelujeni aikana toteutetun korkeasti koulutettuja maahanmuuttajataustaisia työnhakijoita koskevassa tutkimustehtävässä. Haastattelimme tehtävässä korkeasti koulutettuja maahanmuuttajataustaisia työttömiä henkilöitä, jotka etsivät aktiivisesti töitä Kanta-Hämeen alueelta. Suurimmiksi esteiksi työllistymiselle haastateltavat kertoivat puutteet kielitaidossa, nimen alkuperään

perustuvan syrjinnän sekä ulkomailla suoritettujen tutkintojen rinnastamiseen liittyvät ongelmat.

3.2.6 Ikääntyvät

Yli 75 vuotta täyttäneiden määrä on kasvanut voimakkaasti 1990-luvulta lähtien. Vuonna 2017 kotitalousväestöön eli yksityisasunnoissa asuviin kuului 486 000 yli 74-vuotiasta. Heistä 21,6 prosenttia eli 105 000 henkilöä oli pienituloisia. Naisia kotitalousväestön yli 74-vuotiaista oli 60 prosenttia ja pienituloisuus oli yleisempää heillä kuin vastaavan ikäisillä miehillä. Naisista pienituloisia oli 27 prosenttia ja miehistä 13 prosenttia. Ikääntyvien köyhyysriskiä lisää yksin asuminen, jolloin asumiskustannukset ovat yleisesti suhteessa suuremmat kuin silloin kun samassa kotitaloudessa asuu useampi henkilö. Yksin asuvista ikääntyneistä 35 prosenttia oli pienituloisuusrajan alapuolella vuonna 2017. (Tilastokeskus, 2019c)

Ikääntyvien omia toimeentulokokemuksia kartoittavassa kyselyssä (Liukko & Mustonen, 2019, ss.185—197) korostuivat eläkeläisten nykyiseen tai tulevaan toimeentuloon liittyvät huolet. Kyselyssä tulivat esiin kokemukset kulutuksesta tinkimisestä, asumisen kalleus ja eläketurvan riittämättömyys. Kulutuksen tinkimisellä tarkoitetaan pahimmillaan tinkimistä välttämättömyyskuluista, joita ovat esimerkiksi terveyskulut. Käytännössä tämä voi tarkoittaa sairauden hoitamatta jättämistä, koska varat eivät riitä lääkärikäynteihin matkakuluineen tai lääkkeisiin. Asumisen kalleuteen liittyviä huolia aiheuttivat esimerkiksi vuokran, sähkön ja veden hinnan nousu. Lisäksi huolenaiheita olivat mahdolliset esteettömään asuntoon tai palvelutaloon muuttamiset. Eläketurvan riittämättömyys ilmeni esimerkiksi tyytymättömyytenä eläketulojen verotukseen ja eläke-etuuksien muutoksiin. Epävarmuuden kokemusta tulevasta toimeentulosta lisäsivät huolet omasta terveydestä sekä puolison sairastumisesta tai kuolemasta.

3.3 Köyhyyden ja huono-osaisuuden ylisukupolvisuus

Köyhyyden ja huono-osaisuuden ylisukupolvisuus on laaja yhteiskunnallinen ja sosiaalinen ongelma. Kun puhutaan huono-osaisuuden ylisukupolvisuudesta, tarkoitetaan sillä vanhempien hyvinvointiin liittyvien ongelmien siirtymistä heidän lapsilleen. Siihen vaikuttavat yhdessä biologiset, geneettiset, psykososiaaliset ja sosioekonomiset tekijät. Monet vanhempien kohtaamat ongelmat voivat vaikuttaa lapsen myöhempään hyvinvointiin. Esimerkkejä ongelmista ovat toimeentulovaikkeudet, työttömyys, asumiseen liittyvät ongelmat, mielenterveys- ja päihdeongelmat, vanhempien väliset konfliktit, väkivalta ja laiminlyönti. Vaikka lapsuuden elinolot vaikuttavat myöhempään elämään, ei niiden voida kuitenkaan tutkimusten mukaan katsoa automaattisesti määrittävän ihmisen myöhempää hyvinvointia. (THL, 2016)

Köyhyys seurauksineen siirtyy usein sukupolvelta seuraavalle ja Suomessa lapsiperheiden suhteellinen köyhyys on noussut voimakkaasti 1990-luvulta lähtien. Pienituloisuuden ja köyhyyden ylisukupolvisuuteen vaikuttavia seikkoja ovat vanhempien koulutustaso, työttömyys ja sosioekonomisen asema. Ne määrittelevät lasten koulutusuria ja vaikuttavat lasten myöhempään työllistymiseen sekä toimeentulotuen asiakkuuteen. (THL, 2016) Matalasti koulutettujen vanhempien lasten koulutus on usein matalampi kuin korkeasti koulutettujen vanhempien, työttömien vanhempien lapsista tulee todennäköisemmin työttömiä kuin työssäkäyvien ja toimeentulotukea saaneiden vanhempien lapset ovat useammin toimeentulotuen asiakkaita kuin muut lapset. (Vauhkonen, Kallio & Erola, 2017, s. 506) Taulukosta 7. ilmenee vanhempien huono-osaisuuden vaikutuksista lapsen myöhempään elämään koulupudokkuuden, työttömyyden ja toimeentuloasiakkuuden näkökulmasta. Pitkään jatkuneella vanhempien työttömyydellä ja vanhempien toimeentulotuenasiakkuudella voidaan katsoa olevan suurin vaikutus huono-osaisuuden ylisukupolvisuuteen niin koulupudokkuuden, työttömyyden kuin toimeentuloasiakkuudenkin näkökulmasta.

Taulukko 7. Lasten koulupudokkuus, työttömyys ja toimeentulotuen asiakkuus perheen huono-osaisuuden mukaan (Vauhkonen, Kallio, Erola, 2017, s. 506).

Perheen huono-osaisuus lapsen ollessa 15-vuotias	Lapsen huono-osaisuus 22-vuotiaana			
	N	Koulupudokkuus %	Työttömyys %	Toimeentulotuen asiakkuus %
Ei huono-osaisuutta	97 698	12	14	10
Koulupudokkuus	20 090	30	27	24
Työttömyyskuukausia 1–5	21 605	22	25	21
Työttömyyskuukausia 6 tai enemmän	21 841	23	29	24
Toimeentulotukea 1–5 kuukautta	11 588	33	33	35
Toimeentulotukea 6 kuukautta tai enemmän	4 265	40	38	43

Huono-osaisuuden ylisukupolvisuutta voidaan selittää resursseihin ja oppimiseen perustuen. Taloudellisten, sosiaalisten ja kulttuuristen resurssien puutteellisuus vaikuttavat negatiivisesti lapsen aseman muodostumiseen yhteiskunnassa. Hyväosaisissa perheissä vanhemmat voivat näiden resurssien avulla turvata lapsilleen saman yhteiskunnallisen aseman, jonka he itse ovat saaneet. Huono-osaisissa perheissä jatkuva sinnittely toimeentulon kanssa heikentävää henkisiä voimavaroja ja kaventavaa tulevaisuuden näköaloja. Arvot, asenteet ja käyttäytymismallit siirtyvät oppimisen ja omaksumisen kautta vanhemmilta lapsille. Tähän liittyy myös huono-osaisen elämäntavan normalisoituminen ja siihen tottuminen. Kun keinot saavuttaa yhteiskunnassa arvostettuja asioita ovat pienet tai olemattomat, saattaa lapsi luopua niiden tavoittelusta kokonaan. (Kallio, n.d.)

Huono-osaisuuden ylisukupolvisuuden ehkäisyssä tärkeää on riittävän varhainen tukeminen ja perheen tilanteen kokonaisvaltainen kartoittaminen

(THL, 2016). Varhaiskasvatuksen ja peruskoulun merkitys on tärkeä. Subjektiiivisella päivähoito-oikeudella mahdollistetaan kaikkien lasten yhdenvertainen oikeus kokopäiväiseen päivähoitoon vanhempien mahdollisesta työttömyydestä riippumatta. Peruskoulussa kasvatustehtävää parantaviin olosuhteisiin tulisi kiinnittää huomiota. Opettajilla ja muulla henkilöstöllä tulisi olla riittävästi aikaa oppilaille. Koulujen ja asuinalueiden välinen erilaistuminen vaikuttaa myös asiaan ja sen ehkäiseminen on tärkeää. Lisäksi ensisijaisen sosiaaliturvan riittävästä tasosta huolehtimalla voidaan ehkäistä toimeentulotuen asiakkuutta ja sitä kautta huono-osaisuuden ylisukupolvisuutta. (Vauhkonen ym., 2017, s. 509)

3.4 Miltä köyhyys tuntuu?

Köyhyyttä voidaan mitata tilastointiin sopivin indikaattorein kuten määrittelemällä köyhyysraja väestön mediaanituloihin perustuen. Köyhyys on kuitenkin myös subjektiivinen tunne, jolloin se on viime kädessä yksilön kokemus omasta tilanteestaan. (Kangas & Ritakallio, 2008, s. 15) Toiselle pienituloisuusrajankin alittavat kuukausitulot voivat olla riittävät onnellisen elämän kokemukseen, kun taas syvästi velkaantuneelle reilusti suuremmatkin tulot eivät tuo samaa kokemusta. Tulojen riittävyyden ja onnellisuuden kokemuksiin vaikuttavat myös odotukset omasta elintasosta. Useimmiten köyhyyteen liittyvät kokemukset ovat kuitenkin negatiivisia, ja niillä on monenlaisia vaikutuksia yksilön hyvinvointiin. Köyhyys vaikuttaa niin fyysiseen kuin henkiseen hyvinvointiin ja tuo usein mukanaan paljon negatiivisia tunteita, ajatuksia ja ilmiöitä.

Kunnallisanalan kehittämissätiön teettämän tutkimuksen mukaan yksinhuoltajanaiset ajattelevat köyhyydessä elämisen aiheuttavan raskaan tunnekuorman. Sen taustalla on väsyminen pitkään jatkuneeseen elämäntilanteeseen, arjen taisteluun. Köyhyydessä eläminen aiheuttaa väsymystä, unettomuutta, kireyttä, hermostuneisuutta, masennusta, ahdistusta ja stressiä. Miesten kertomuksien mukaan yleisiä köyhyyden mukanaan tuomia tunteita ovat ahdistus, nöyryytys, pelko ja häpeä. Tunteiden taustalla on epäonnistuminen miehisen selviytymisen ja pärjäämisen suhteen. Miehillä on voimakas tarve tulla toimeen omillaan, mutta heidän kohdallaan se ei ole onnistunut. Vanhuusköyhyydestä puhuttaessa esiin nousevat häpeän ja katkeruuden tunteet. Vanhusten kohdalla köyhyydestä seuraa pahimmillaan jaksamattomuutta, eristäytyneisyyttä, yksinäisyyttä sekä itsensä laiminlyöntiä. Jatkuva köyhyydessä eläminen aiheuttaa katkeroitumista ja vihan tunteita esimerkiksi yhteiskuntaa ja sen palvelujärjestelmiä kohtaan eikä mahdollisesti tarjottua apua haluta ottaa vastaan. (Roivanen, Heinonen & Ylinen, 2011, ss. 15–72)

Samankaltaiset tulokset ovat havaittavissa tekemässäni kyselyssä, jossa pyysin Kuka kuuntelee köyhää? -verkoston Facebook-ryhmän köyhyyttä kokeneita jäseniä kertomaan minulle muutamalla sanalla, miltä köyhyys tuntuu. Kyselyn avulla halusin saada näkökulmia järjestettävän tapahtuman mahdollisten osallistujien arjessa koetuista tunteista. Koetut tunteet

sekä niiden syyt ja seuraukset voivat olla mielenkiintoisia keskustelunaiheita tapahtumassa. Kokosin vastaukset yhteen Answergarden-verkkotyökalun avulla ja eniten toistuvat vastaukset olivat toivottomuus, ahdistavaa, masentavaa, häpeä ja epätoivo. Vaikka suurin osa koetuista tunteista oli negatiivisia, löytyi joukosta myös positiivisuuteen ja toiveikkuuteen viittavia vastauksia kuten näyttämisen halu, luovuus, mielikuvituksen iloa, kekseliäisyys ja onnistumisen ilo. Kuvassa 2. on kerättyä kaikki saamani vastaukset. Mitä useammin sama vastaus toistui, sitä suurempana fonttina se näkyy kuvassa.

Kuva 2. Miltä köyhyys tuntuu? (Viitaluoma, 2020a).

3.5 Köyhyyden syitä

Köyhyyden taustalla voi olla monenlaisia yksilöllisiä sekä yhteiskunnallisia tekijöitä. Yleisimpiä yhteiskunnallisia tekijöitä ovat työttömyys, epätyypillisten työsuhteiden lisääntyminen (määräaikaisuus, osa-aikaisuus, pätkätyöt, nollatuntisopimukset), riittämätön perusturva, asumisen korkea hinta ja sairastamisen kulut. Yksilöllisellä tasolla köyhyyttä selittäviä tekijöitä ovat esimerkiksi terveysongelmat, matala koulutustaso, monilapsisuus, yksinhuoltajuus sekä lapsuudessa koettu huono-osaisuus ja köyhyys. (Saari, 2015) Useimpia edellä mainituista olen jo aiemmin työssäni käsitellyt, joten seuraavissa alaluvuissa käsitelen köyhyyttä perusturvan riittämättömyyden ja korkeiden asumiskulujen näkökulmista.

3.5.1 Perusturvan riittämättömyys

Lain mukaan jokaisella, joka ei kykene hankkimaan ihmisarvoisen elämän edellyttämää turvaa, on oikeus välttämättömään toimeentuloon ja huolenpitoon eli perusturvaan. Lailla taataan jokaiselle oikeus perustoimeentulon turvaan työttömyyden, sairauden, työkyvyttömyyden ja vanhuuden aikana sekä lapsen syntymän ja huoltajan menetyksen perusteella. (Suomen perustuslaki 731/1999 § 19) Perusturvan varassa elää Suomessa noin

9,5 prosenttia väestöstä. Vuodesta 2017 määrä on noussut 0,6 prosentilla (THL, 2019c, s. 94).

Perusturvan riittävyys on arvioitava joka hallituskauden päätteeksi. Viimeisin arvio on julkaistu kesäkuussa 2019, ja siinä tarkasteltavina etuuksina olivat työttömyyspäivärahat ja työmarkkinatuki, työeläke, kansaneläke sekä sitä täydentävä takuueläke, perhe-eläkkeet, vanhempainpäivärahat, lapsilisä, kotihoidon tuki, elatustuki, sairauspäiväraha, opintotuki, yleinen ja eläkkeensaajan asumistuki sekä toimeentulotuki. Arviossa on eroteltu perusturvan riittävyys ilman toimeentulotukea, koska sen ei katsota kuuluvan perusturvan tulonsiirtoihin. Kelan tilastojen valossa suurin osa perusturvaetuksien saajista ei saa samanaikaisesti toimeentulotukea, mutta erityisesti useille työttömille siitä on tullut pysyvä osa toimeentuloa. Vuonna 2017 työmarkkinatuen saajista 37 prosenttia sai samanaikaisesti toimeentulotukea. Riittävyysarvion mukaan toimeentulotuetun perusturvan takaama tulotaso ei riitä useissa elämäntilanteissa kattamaan kohtuullista minimikulutusta vuonna 2019. Eniten vajausta havaittiin jäävän työttömän perusturvan, vähimmäismääräisten sairaus- ja vanhempainpäivärahojen, kotihoidon tuen sekä opintorahan kanssa, jos opintolainaa ei huomioida. Sen sijaan vähimmäismääräiset eläkkeet sekä opintotuki yhdessä lainan kanssa riittävät arvion mukaan kattamaan kohtuullisen minimikulutuksen. (THL, 2019c, ss. 94–95)

Suomi on saanut Euroopan sosiaalisten oikeuksien komitealta toistuvasti moitteita perusturvan riittämättömyydestä. Moitteita on saatu usean hallituskauden aikana. Vuoden 2017 raportissaan komitea on esittänyt huolensa työttömyysturvan alhaisen ja köyhyysrajan alle jäävän tason suhteen sekä äitiysrahan ja sairauspäivärahan minimitason riittämättömyyden suhteen. Lisäksi huoli esitettiin seuraavien asioiden osalta: sosiaaliavustuksen sinällään riittävää määrää ei taata kaikille käytännössä ja sosiaaliturvan yhdenvertainen saaminen edellyttää ulkomaan kansalaisilta tietyn pituista oleskelua maassa. (European Social Charter, 2018)

3.5.2 Asumiskulut

Yksi merkittävä köyhyyttä ja toimeentulovaikeuksia aiheuttava tekijä on asumisen kalleus. Pienituloiset asuvat pääsääntöisesti vuokra-asunnoissa, joiden vuokrat ovat viime vuosina kallistuneet. Todellisten asumismenojen ja asumiestuessa huomioitujen hyväksyttävien asumismenojen välinen kuilu on kasvanut. Tämä on johtanut siihen, että toimeentulotuen tarve on lisääntynyt ja sillä pyritään paikkaamaan asumistuen riittämättömyyttä asumiskulujen kattamiseen. Erityisesti pääkaupunkiseudulla kohtuuhintaisten vuokra-asuntojen löytäminen on hankalaa ja moni joutuu asumaan ylihintaisessa asunnossa, jonka kulut vievät suurimman osan tuloista. Tilanne voi pitkittyessään johtaa velkaantumiseen ja pahimmillaan asunnottomuuteen. Eniten tilanne koettelee yksinasuvia, joita on useissa väestöryhmissä. Asumiskuluihin menee suhteellisesti enemmän rahaa kuin useamman hengen talouksissa, koska yhden hengen asumiseen soveltuvien

asuntojen kustannukset ovat suhteessa korkeammat kuin suurempien talouksien asuntojen. (Eskelinen & Sironen, 2017, ss. 37–39)

Asumisen kalleus on yhteiskunnallinen ongelma myös lapsiperheiden keskuudessa. Perhebarometrin mukaan 72 prosenttia naisista ja 66 prosenttia miehistä piti lapsiperheiden asumisen tukemista ainakin melko tärkeänä perhepoliittisena toimenpiteenä. Hyvin tärkeänä sitä piti joka neljäs. Barometrin vastausten perusteella asumiskuluja pidettiin kalliina ja ne veivät liian suuren osan kaikista perheen tuloista. Asumiskulujen kattamista haluttiin helpottaa esimerkiksi korottamalla asumistukea ja verohelpotuksilla. (Kontula, 2018, ss. 45–55)

3.6 Keinoja köyhyyden vähentämiseksi

Hyvinvointierot eri väestöryhmien välillä ovat Suomessa suuria ja niiden kaventaminen on keskeinen yhteiskuntapoliittinen tavoite. Köyhyyden, huono-osaisuuden ja eriarvoisuuden vähentäminen edellyttää määrätietoista yhteiskuntapolitiikkaa ja vaatii kokonaisvaltaisen strategian ja toimintaohjelman luomista. (SOSTE, 2019; Järvinen ym. 2019, ss. 13–14) Seuraavissa alaluvuissa esittelen keinoja, joilla köyhyyttä ja eriarvoistumista voidaan vähentää. Keinoihin paneutuminen on Forssassa järjestettävän tapahtuman suunnittelun kannalta oleellista, sillä tapahtuman keskeisenä tavoitteena on ratkaisukeskeisyys.

3.6.1 Työllisyys, koulutus ja asuminen

Työllisyyden parantaminen ja pitkäaikaistyöttömyyden vähentäminen ovat merkittäviä hyvinvoinnin edellytyksiä. Niiden osalta tilannetta voidaan parantaa turvaamalla yhdenvertaiset työvoimapalvelut kaikille, panostamalla aktiiviseen työvoimapolitiikkaan, kasvattamalla työllisyyttä määrärahoja ja nostamalla palkkatukimäärärahat riittävälle tasolle. Ihmisten työllisyyttä on tuettava järjestöjen osaamisella ja toiminnalla ja järjestöjen rooli tässä toiminnassa on turvattava. (SOSTE, 2019; Järvinen ym. 2019, ss. 13–14)

Panostamalla koulutukseen voidaan torjua huono-osaisuuden ja köyhyyden siirtymistä sukupolvelta toiselle. Jotta ylisukupolvisuuden ketju voidaan katkaista, tulee koulutukseen investoida kaikilla asteilla varhaiskasvatuksesta korkeakoulutukseen. Toisen asteen tutkinnon puute on merkittävä tekijä työmarkkinoilta putoamisen ja yhteiskunnasta syrjäytymisen suhteen. Oppivelvollisuuden nostaminen 18 ikävuoteen ja toiseen asteen koulutuksen maksuttomuus voisivat olla ratkaisuja tähän. Lisäksi ehkäisevään työhön ja tukipalveluihin panostaminen on tärkeää. (SOSTE, 2019; Järvinen ym. 2019, ss. 13–14)

Kohtuuhintaisen asumisen turvaaminen koko maassa on tärkeää. Tuella kohtuuhintaisten vuokra-asuntojen tuotantoa pääkaupunkiseudulla

ja kasvukeskuksissa voidaan hidastaa vuokrien nousua. Kuntien tulee pyrkiä lisäämään kaavoitusta ja varata tontteja yleishyödyllisille tahoille. Lisäksi kohtuullisen asumistuen turvaaminen parantaa pienituloisten asumiseen liittyviä ongelmia. Kasvukeskuksiin tulee rakentaa lisää kohtuuhintaisia vuokra-asuntoja. (SOSTE, 2019; Järvinen ym. 2019, ss. 13–14)

3.6.2 Perusturva, etuusjärjestelmät ja sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksut

Perusturvan taso ei ole riittävä ja sitä korottamalla asteittain kohti viitebudjettien määrittelemää kohtuullisen minimin tasoa voidaan parantaa ihmisten hyvinvointia. Ihmisten tarve hakea viimesijaista toimeentulotukea vähenee, kun samanaikaisesti ensisijaisia etuuksia korotetaan ja asumiskuluja pienennetään. Perusturvaa tulisi yksinkertaistaa ja sen joustavuutta lisätä niin, että se huomioi muuttuvan työelämän, tukee ihmisten työllistymistä ja vähentää byrokraloukkua. (SOSTE, 2019; Järvinen ym. 2019, ss. 13–14) Mielenkiintoinen ja huomioitava seikka perusturvaa uudistettaessa on vuosina 2017–2018 toteutettu perustulokokeilu. Kokeiluun osallistui 2 000 työtöntä, jotka olivat iältään 25–58-vuotiaita. Osallistuneet saivat perustuloa 560 euroa kuussa ilman ehtoja tai tarveharkintaa. Juuri julkaistujen kyselytutkimuksen tulosten mukaan perustuloa saaneet kokivat hyvinvointinsa paremmaksi kuin vertailuryhmään kuuluneet. Perustulon saajat kokivat vähemmän psyykkistä kuormittuneisuutta, masennusta, alakuloa ja yksinäisyyttä. Hyvinvointi koettiin paremmaksi. Myös toimeentulo ja taloudellinen hyvinvointi koettiin paremmaksi kuin vertailuryhmässä. Perustulolla ei ollut työllisyysvaikutuksia ensimmäisen kokeiluvuoden aikana, jolloin aktiivimalli ei ollut käytössä ja kokonaisuudessaankin vaikutus työllisyyteen oli pieni. (Kela, 2020)

Etuusjärjestelmien koetaan nykyisellään olevan hankalia ja niitä tulisi kehittää selkeiksi ja ymmärrettäviksi. Näin voidaan turvata kaikille ihmiselle mahdollisuus saada kaikki tarvitsemansa etuudet. Ihminen tulisi ohjata yhdellä asiainnilla kaikkien niiden palvelujen ja etuuksien piiriin, joihin hän on oikeutettu. Järjestelmän tulisi huomioida paremmin ihmisten muuttuvat elämäntilanteet. Etuudelta toiselle siirtyminen esimerkiksi toimintakyvyn muuttuessa on oltava katkotonta. (SOSTE, 2019)

Paljon sairastavien kohdalla sairastamisen kohtuuttomat kustannukset tuloihin nähden saattavat vaikeuttaa tai estää hoidon saantia ja lääkkeiden hankkimista. Tilannetta voidaan helpottaa maksuttomilla palveluilla ja keventämällä sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuja. Maksukattojärjestelmää tulisi myös kehittää esimerkiksi yhdistämällä palvelu-, matka-, ja lääkemaksukatot yhdeksi maksukatoksi, joka voi olla korkeintaan takuueläkkeen suuruinen. Lisäksi maksukattojärjestelmän tulisi toimia niin, että asiakas saisi hänelle kuuluvan etuuden automaattisesti. (SOSTE, 2019; Järvinen ym. 2019, ss. 13–14)

3.6.3 Palvelujen yhdenvertainen saatavuus ja laatu

Alueellinen eriarvoistuminen on lisääntynyt huolestuttavasti Suomessa. Epätasainen jakautuminen väestön ja työmahdollisuuksien kesken tulisi ottaa huomioon monipuolisesti. Kasvukeskusten ja taantuvien alueiden erilaisiin palvelutarpeisiin pitää pystyä vastaamaan ja niiden erilaiset tarpeet on huomioitava ja turvattava. Palvelumuodot tulisi suunnitella kullekin alueelle ja sen väestölle sopiviksi ja ne voivat olla esimerkiksi sähköistä asiointia, etäpalveluja ja kotiin tuotavia palveluja. Riittävän suuret toimijat ovat tarpeellisia palveluiden järjestämisessä. (SOSTE, 2019)

Kaikkia etuus- ja palvelumuotoja suunniteltaessa ehdottoman tärkeää on myös kuulla palveluja käyttävän asiakaskunnan ääni ja mielipiteet. Kuumalla ja huomioimalla asiakkaiden aidot kokemukset esimerkiksi köyhyyteen liittyen saadaan ongelmien ratkaisemiseen liittyvään päätöksentekoon tietoa ja konkreettisia ehdotuksia. (Järvinen ym., 2019, ss. 13–14)

4 KUKA KUUNTELEE KÖYHÄÄ? -VERKOSTO

Forssassa järjestettävä tapahtuma on osa Kuka kuuntelee köyhää? -verkon toimintaa. Tapahtuman suunnittelussa on hyödyllistä perehtyä verkon toimintaan ja periaatteisiin sekä jo aiemmin järjestettyihin keskustelutilaisuuksiin ja niistä saatuihin tuloksiin sekä palautteisiin. Edellä mainittuja voidaan hyödyntää tapahtuman sisällön ja ohjelman sekä toteutustavan suunnittelussa. Tämä luku koostuu Kuka kuuntelee köyhää? -verkon eli 3K-verkon historian, periaatteiden ja toiminnan esittelystä. Lisäksi kerrotaan Köyhän ääni kuuluviin maakunnissa -hankkeesta. Jatkossa puhuttaessa Kuka kuuntelee köyhää? -verkostosta tai tapahtumasta käytän lyhyempää 3K-termiä.

4.1 Toiminta

Huhtikuussa 2008 Helsingin Stakesissa järjestettiin ”Kuka kuuntelee köyhää?” -seminaari ja sen seurauksena syntyi 3K-verkosto. Se on toiminut siis jo 11 vuoden ajan Helsingissä. Verkon toimintaan osallistuu monia järjestöjä ja yksityishenkilöitä. Yhteistyökumppaneita ovat esimerkiksi Työttömien keskusjärjestö ja EAPN-fin eli Euroopan köyhyyden vastainen verkosto. (Kuka kuuntelee köyhää?, n.d.a)

3K-verkon tarkoituksena on herättää keskustelua köyhyydestä. Se pyrkii esittämään konkreettisia toimenpide-ehdotuksia köyhyyden vähentämiseksi. Verkosto on aatteellisesti ja puoluepoliittisesti riippumaton liike ja se kannattaa pohjoismaista hyvinvointivaltiota, jonka voima perustuu tuntemattomien huolenpitoon tuntemattomista. Verkon toiminta on pääasiassa tapahtumien järjestämistä. Se järjestää keskustelutilaisuuksia, joissa kohtaavat päättäjät ja köyhyyttä kokeneet. Tilaisuuksiin

määritellään jokin tietty köyhysteema, josta osallistajat keskusteleval. 3K-verkoston järjestämät keskustelutilaisuudet perustuvat aitoon kohtaamiseen ja keskusteluun, jossa kaikki osallistajat ovat samanarvoisia. Tavoitteena on saada köyhän ääni kuuluviin niin kunnallisella kuin valtakunnallisella tasolla. Keskustelutilaisuuksista kerättyä kokemustietoa köyhyyteen liittyen viedään myös eri eduskuntaryhmille ja peruspalveluministereille. Helsingissä on järjestetty useita eri aiheisia 3K-keskustelutilaisuuksia, jotka ovat olleet nimiltään esimerkiksi Riittääkö perusturva eläimeen?, Kuka kuuntelee harvinaisesti sairasta köyhää?, Kuka kuuntelee työssä käyvää köyhää? ja Kuka kuuntelee köyhää takuueläkeläistä? Keskustelutilaisuuksien lisäksi 3K-verkosto on järjestänyt esimerkiksi verkostopäiviä. Verkoston verkkosivuilla on myös blogikirjoituksia ajankohtaisiin köyhysteemoihin liittyen. (Kuka kuuntelee köyhää?, n.d.a)

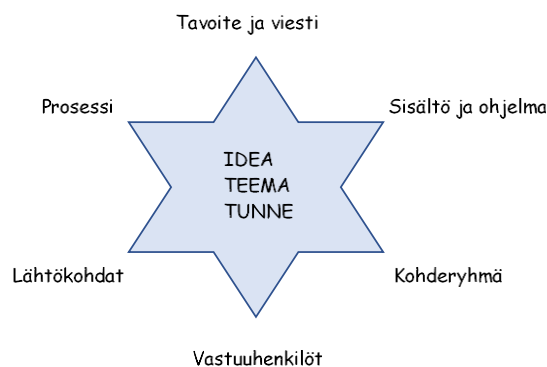
4.2 Köyhän ääni kuuluviin maakunnissa -hanke

Köyhän ääni kuuluviin maakunnissa -hanke on kolmivuotinen hanke, joka käynnistyi 3.4.2018. Hanke on perustettu, jotta tähän asti Helsinkiin keskittynyt toiminta voidaan käynnistää muuallakin Suomessa. Köyhän ääni kuuluviin maakunnissa -hankkeella toimintaa laajennetaan ja juurrutetaan siis myös muille paikkakunnille. Hankkeen rahoittaja on Sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskeskus STEA. Vuonna 2019 keskustelutilaisuuksia on järjestetty Hämeenlinnassa, Turussa, Seinäjoella, Tampereella ja Jyväskylässä. Asumisen varjot, Kuka kuuntelee köyhiä lapsiperheitä? sekä Rahat tuli – rahat meni ovat esimerkkejä järjestettyjen tapahtumien nimistä. Vuodelle 2020 keskustelutilaisuuksia on suunnitteilla Forssan lisäksi Puumalaan, Lahteen, Kaustisiin, Kuopioon, Porvooseen ja Pohjois-Karjalaan. (Kuka kuuntelee köyhää?, n.d.b)

Kun toimintaa aloitetaan uudella paikkakunnalla, pyritään sinne palkkaamaan osa-aikainen aluekoordinaattori, jolla toivotaan olevan omakohtaisia kokemuksia taloudellisesta niukkuudesta tai vaikeista elämäntilanteista. Aluekoordinaattori pyrkii löytämään omalta alueeltaan köyhyyttä kokeneita, joiden kanssa ensimmäistä 3K-keskustelutilaisuutta aletaan suunnittelemaan. Aluekoordinaattorin tehtäviin kuuluu myös yhteydenotot paikallisiin köyhysasioista kiinnostuneisiin toimijoihin, kuten järjestöihin ja asukastaloihin. Myös yhteyden saaminen kunnallisiin päättäjiin, poliitikkoihin ja virkamiehiin on tärkeää. Muita yhteistyötahoja ovat esimerkiksi kunnan te-palvelut, sosiaalipalvelut, asuntopalvelut ja päihdepalvelut ja niissä työskentelevät asiantuntijat. Aluksi työ on 3K-verkoston toiminnan markkinoimista ja tulevan tapahtuman esittelyä. Kun keskustelutilaisuuden ajankohta ja aihe alkavat selkeytyä, kutsutaan päättäjiä ja asiantuntijoita tapahtumaan sekä aloitetaan tapahtuman yksityiskohtaisempi suunnitteleminen. (Kuka kuuntelee köyhää?, n.d.b)

5 TAPAHTUMASUUNNITELMAN TOTEUTUSPROSESSI

Onnistuneen tapahtuman edellytyksiä ovat hyvä suunnittelu ja siihen sisältyvien seikkojen huolellinen huomioiminen. Suunnitteluvaiheessa luodaan tapahtumabrief, jonka tarkoituksena on luoda raamit ja reunaehdot tapahtumalle. Tapahtumabrief muodostuu onnistuneen tapahtuman osista, jotka voidaan jakaa strategisiin ja operatiivisiin osiin. Strategisessa osiossa mietitään, miksi tapahtuma järjestetään, kenelle tapahtuma järjestetään sekä mitä, missä ja milloin järjestetään. Operatiivisen osiossa paneudutaan siihen, miten tapahtuma järjestetään, millainen tapahtuma järjestetään ja kuka/ketkä ovat tapahtuman vastuuhenkilöt. Näistä kaikista yhdessä muodostuu onnistuneen tapahtuman malli, jota havainnollistaa Kuva 3. (Vallo & Häyrinen, 2016, ss. 121–128) Tässä luvussa kuvaan tapahtumasuunnitelman toteutusprosessia tätä mallia osittain soveltaen.

Kuva 3. Onnistuneen tapahtuman malli (Vallo & Häyrinen, 2016, s. 128).

5.1 Suunnittelun aloitus ja eteneminen

Opinnäytetyön ja siinä toteutettavan tapahtumasuunnitelman aloituspisteeksi voidaan kutsua hetkeä, jolloin opinnäytetyöni aihe varmistui. Tämä tapahtui lokakuussa 2019, kun tapasin Forssan seudun hyvinvointikuntayhtymän edustajia ja he esittelivät minulle muutamia mahdollisia opinnäytetyön aiheita. Köyhyysteemainen aihe herätti mielenkiintoni ja päädyin tarttumaan siihen.

Ensimmäinen suunnittelupalaveri tapahtumaan liittyen järjestettiin marraskuun 2019 lopussa. Tätä ennen olin perehtynyt jonkin verran työn tilaajalta saamaani köyhyyteen liittyvään materiaaliin sekä tutustunut hieman Kuka kuuntelee köyhää? -verkoston toimintaan ja sen aiemmin järjestämiin keskustelutilaisuuksiin. Tapaamiseen osallistui minun lisäksi Forssan seudun hyvinvointikuntayhtymän edustaja, joka toimii tapahtuman järjestämisen vastuuhenkilönä ns. aluekoordinaattorina. Palaverissa pohdimme tapahtumapaikkaa ja -aikaa, kohderyhmää, tapahtuman sisältöä ja ohjelmaa sekä niiden muodostamiseen tarvittavien tietojen hankkimista. Loimme alustavat raamit tapahtumalle.

Päädyimme palaverissa siihen, että tapahtuman varsinainen keskusteluosuus toteutetaan työpajamuotoisena pienryhmätyöskentelynä, jossa osallistujien tasa-arvoinen asema toteutuu mielestämme hyvin. Tämän toteutustavan ympärille lähdimme pohtimaan tapahtumaan liittyviä muita asioita, kuten sopivaa paikkaa ja keskustelujen aiheita. Työpajoissa käsiteltävien aiheiden suunnitteluun halusimme saada näkökulmia ja mielipiteitä köyhyyttä kokeneilta henkilöiltä. Päätimme yrittää löytää haastateltavia henkilöitä, joilta voisimme kerätä aitoja kokemuksia köyhyydestä ja muodostaa niiden pohjalta aiheita työpajoihin. Tapahtuman muun sisällön tuottamisen avuksi tarvitsimme myös yleistä tietoa köyhyyteen ja huono-osaisuuteen liittyen. Tätä hyödynnetään tapahtuman alussa pidettävässä esityksessä, jossa halutaan tarjota osallistujille yleistä tietoa köyhyyden ilmenemiseen tämän päivän Suomessa. Lisäksi 3K-verkoston toimintaan tutustuminen on välttämätöntä, koska tapahtuma on osa verkoston toimintaa. Yksi keino toimintaan tutustumiseen olisi osallistua jonkin muun maakunnan vastaavaan 3K-tapahtumaan.

Palaverin päätteeksi teimme työnjakoa. Sen tuloksena tilaajan edustajan vastuulle jäi tapahtumapaikan- ja ajan selvittely sekä mahdollisiin tarjoiluihin liittyvät asiat. Tilaaja selvittää myös kutsuttavien päättäjätahon henkilöiden yhteystiedot. Minun vastuulleni jäi köyhyyteen liittyvän tietopakettin kokoaminen ja mahdollisten haastateltavien etsiminen sekä tapahtuman sisällön tarkempi pohtiminen. Mahdollisuuksieni mukaan yritän päästä myös osallistumaan jollakin muulla paikkakunnalla järjestettävään 3K-tapahtumaan.

Toinen suunnittelupalaveri järjestettiin helmikuun 2020 alussa. Ennen tätä tapaamista olimme olleet tilaajan kanssa yhteydessä puhelimitse ja sähköpostitse. Tänä aikana myös tapahtumapaikka ja -aika olivat varmistuneet. Helmikuun palaveriin osallistui minun lisäksi työn tilaajan edustaja sekä 3K -verkoston edustaja. Palaverin tarkoitus oli sisällön, aiheiden ja aikataulujen tarkempi suunnitteleminen. Olin saanut koottua tietoa köyhyyteen liittyen ja löytänyt 3K-verkoston Facebook-ryhmän, josta voisin mahdollisesti löytää haastateltavia henkilöitä ja olin toteuttanutkin siellä jo pienimuotoisen kyselyn siitä, millaisia tunteita köyhyys herättää. Tarkoituksena oli etsiä ryhmästä vielä haastateltavia, joiden köyhyykokemuksista voisimme saada lisää ideoita työpajoihin. Palaverin aikana kävimme läpi kutsuttuja päättäjätahon edustajia ja pohdimme tapahtuman markkinoinnin keinoja. Hahmottelimme työpajojen aiheita ja tapahtuman aikataulutusta. Seuraava suunnittelupalaveri, jossa tapahtuman sisältöä ryhdytään lyömään lukkoon, sovittiin pidettäväksi maaliskuun alussa. Tämä palaveri jouduttiin kuitenkin perumaan COVID-19-pandemian aiheuttamien rajoitusten vuoksi.

Sekä ensimmäisessä että toisessa suunnittelupalaverissa oli olettamuksena, että tapahtuma järjestetään huhtikuussa 2020. Maaliskuun alussa alkoi kuitenkin ilmaantua vakavampia merkkejä COVID-19-pandemian

laajoista vaikutuksista, jotka aiheuttivat lopulta sen, että tapahtumaa ei voitu järjestää suunniteltuna ajankohtana ja se siirtyi pidettäväksi joskus tulevaisuudessa. Tällä oli tietenkin suuri vaikutus opinnäytetyöhön, joka alkuperäisen suunnitelman mukaan sisälsi tapahtuman järjestämiseen osallistumisen ja tuloksista raportoinnin. Opinnäytetyön aihe sisältö muuttui suunnitelman luomiseksi, joka sekin valitettavasti hankaloitui vallitsevan tilanteen vuoksi ja esimerkiksi työpajojen aiheiden ideoinnin apuna käytettäviä köyhyyttä kokeneiden haastatteluja ei saatu toteutettua kuin osittain.

5.2 Tapahtumasuunnitelma

Toiminnallisena osuutena tuotettu tapahtumasuunnitelma on luotu suunnittelupalavereiden ja yhteydenpitojen sisällöistä koottuihin materiaaleihin sekä opinnäytetyön teoreettiseen osuuteen perustuen samalla peilaen niitä tapahtuman suunnittelemiseen liittyvään teoretietoon. Suunnitelma koostuu osista, jotka sisältävät oleellimmat seikat tapahtuman järjestämistä varten.

5.2.1 Tapahtuman lähtökohdat, tarkoitus ja tavoite

Tapahtumaprosessin alkaessa on tärkeää miettiä, mikä tapahtuman järjestämisen lähtökohta on, minkälaisia tavoitteita tapahtumalla on ja mitä sen avulla halutaan viestiä. Tavoitteiden on hyvä olla konkreettisia ja selkeitä, jolloin niiden huomioiminen suunnittelussa on vaivattomampaa. Myös tapahtuman jälkeinen tulosten ja tavoitteiden saavuttamisen arviointi helpottuu. Tapahtuman avulla voidaan pyrkiä muutosajatteluun tai se voi toimia oppimisen välineenä. Kun tapahtuman toivotaan muuttavan osallistujan ajattelua, on pohdittava, millainen muutos on toivottava ja mikä on paras keino sen saavuttamiseen. Tällöin on myös tärkeää, että paikalle saadaan oikea kohderyhmä. (Vallo & Häyrinen, 2016, ss. 131–142)

Forssassa järjestettävän tapahtuman lähtökohtana on Forssan seudun hyvinvointikuntayhtymän toive lisätä seudulla asuvien köyhyyttä kokeneiden henkilöiden ja päättäjien välistä dialogia sekä Kuka kuuntelee köyhää? -verkoston jalkauttaminen ja juurruttaminen Forssaan ja sen seutukunnille. Tavoitteena on lisätä tietoutta köyhyyteen liittyen ja saada köyhyyttä kokeneiden aito ääni kuuluviin. Tapahtuman avulla pyritään lisäämään päättäjien keskuudessa ymmärrystä ja kiinnostusta köyhyyttä kokeneiden tilanteisiin ja arjen ongelmiin, siihen miten kokonaisvaltainen ja moniulotteinen vaikutus köyhyydellä voi olla ihmisen elämään.

5.2.2 Tapahtuman kohderyhmä

Tapahtumaa suunniteltaessa tulee huomioida ketä tai keitä varten tapahtuma järjestetään ja keiden siihen toivotaan osallistuvan. Riittävä käsitys kohderyhmästä on tärkeää, jotta tapahtumasta osataan tehdä oikean kokoinen ja näköinen. Kohderyhmää analysoitaessa voidaan huomioida esimerkiksi ryhmän koko, ovatko osallistujat nuoria vai iäkkäitä, perheellisiä vai yksineläjiä tai kaupunkilaisia vai maaseudulla asuvia. Tapahtumakutsu toimii tapahtuman esitteenä ja sen kautta kutsutulle muodostuu mielikuvia ja odotuksia tapahtumasta. Kutsu voi olla esimerkiksi henkilökohtainen kutsu vastauspyynnöllä tai ilman, avoin kutsu vastauspyynnöllä tai ilman tai avoin kutsu, jota pyydetään laittamaan eteenpäin organisaatiossa. Kutsu voidaan toimittaa kirjeitse, sähköpostitse, puhelimitse, tekstiviestitse tai se voi olla vaikkapa tapahtumakutsu Facebookissa. Kutsusta tulisi ilmetä ainakin tilaisuuden luonne, ajankohta, paikka, kutsuja, maksullisuus/maksuttomuus, sisältö ja odotetaanko siihen ilmoittautumista. (Vallo & Häyrinen, 2016, ss. 145–165)

Forssan 3K-tapahtuman kohderyhmää on vaikea analysoida tarkasti, koska tilaisuus on avoin kaikille. 3K -tapahtuman ideana on lisätä vuorovaikutusta ja keskustelua köyhyyttä kokeneiden henkilöiden ja päättäjien välillä sekä pohtia yhdessä mahdollisia keinoja köyhyyden ja huono-osaisuuden vähentämiseksi ja tältä pohjalta lähdimme muodostamaan käsitystä mahdollisista osallistujista.

Päättäjien osalta kutsuttavia henkilöitä suunnitelman mukaan ovat Forssan, Jokioisten, Tammelan, Ypäjän ja Humppilan kaupungin- ja kunnan johtajat, hallintojohtajat sekä hallituksien jäsenet. Myös Forssan seudun hyvinvointikuntayhtymän hallinto ja sosiaalitoimi kutsutaan tapahtumaan. Edellä mainituille lähetetään sähköpostitse henkilökohtaiset, vastauspyynnölliset kutsut, jotta saadaan käsitys päättäjätahon osallistujamäärästä. Kutsuttavien päättäjien yhteystiedot saadaan Forssan seudun hyvinvointikuntayhtymän kautta. Koska tapahtuma on kaikille avoin ja osallistuminen perustuu vapaaehtoisuuteen ei henkilökohtaisia, vastauspyynnöllisiä kutsuja lähetetä muille. Heidän osaltaan tapahtuman esite toimii kutsuna. Tapahtumaan on kuitenkin oleellisen tärkeää löytää myös köyhyyttä kokeneita henkilöitä seutukunnalta ja heitä pyritään saamaan paikalle tapahtuman markkinoinnin avulla. Markkinoinnin keinoja tässä tapauksessa ovat esimerkiksi ilmoitukset paikallislehdissä, esitteiden toimittaminen eri järjestöille sekä tapahtuman mainonta internet-sivuilla ja sosiaalisen median eri alustoilla Forssan seudun hyvinvointikuntayhtymän ja 3K-verkoston toimesta. Tapahtumaa voidaan markkinoida myös lentolehtisten avulla, joita voidaan käydä jakamassa paikoissa, joissa oletettavasti tapaa köyhyyttä kokeneita, esimerkiksi ruokajakelupisteillä. Lisäksi seutukunnan alueen sosiaalihuollon palvelujen piirissä tehtävän työn yhteydessä on mahdollista löytää osallistujia tapahtumaan. Kokemusasiantuntijoita on myös mahdollista löytää 3K-verkoston kautta. Tavoitteena on löytää köyhyyttä kokeneita mahdollisimman monesta eri väestöryhmistä. Päättäjien ja köyhyyttä

kokoneiden lisäksi tapahtumaan osallistuu 3K-verkoston edustaja. Paikalle pyritään saamaan myös paikallisen median edustajia.

Koska tapahtuma on avoin kaikille, tarkkaa osallistujien määrää on mahdoton tietää etukäteen. Aikaisempien, muilla paikkakunnilla järjestettyjen tapahtumien osallistujamäärien perusteella arvioimme kuitenkin osallistujien lukumääräksi korkeintaan 50 henkilöä.

5.2.3 Tapahtuman luonne, tapahtumapaikka ja ajankohta

Tapahtuma voi olla asia- tai viihdetapahtuma tai yhdistelmä niistä. Se voidaan toteuttaa itse, ostaa kokonaisuutena ulkopuoliselta palvelujen tuottajalta tai se voi olla rakennettu valmiin kattotapahtuman sisään. Toteutustavan valintaan vaikuttavat esimerkiksi budjetti sekä tavoite. Tapahtumapaikkana voi toimia mikä tahansa tila. Tapahtuma voidaan järjestää organisaation omissa tiloissa, vuokratuissa tiloissa tai vaikkapa ulkona. Paikkaa valittaessa pitää huomioida tilaisuuden luonne, sisältö ja osallistujat. Huomiota on syytä kiinnittää muun muassa seuraaviin asioihin: kulkuyhteydet ja paikoitusmahdollisuudet, liikuntarajoitteisten osallistuminen, tilan koko osallistujamäärään nähden, äänentoisto ja muut tekniikkaan liittyvät seikat, saniteettitilat sekä tarjoilun järjestäminen. (Vallo & Häyrinen, 2016, ss. 167–172)

Tapahtuman ajankohta ja kesto voivat vaikuttaa siihen, kuinka moni kutsutuista voi tai haluaa osallistua tapahtumaan ja siksi niihin kannattaa kiinnittää huomiota. Vuodenajan näkökulmasta huomioitavia seikkoja ovat loma-ajat ja erilaisten pyhien vaikutus osallistujamäärään. Koulujen loma-ajat ja esimerkiksi joulun tai pääsiäisen pyhiin sijoittuvat ajat eivät välttämättä ole järkeviä tapahtuman järjestämisaikajankohtia. Viikonpäivistä maanantait ja perjantait voivat olla monelle hankalia. Viikonlopun jälkeiset maanantait ovat monessa työpaikassa kiireisiä ja perjantaisin, erityisesti iltapäivisin, ollaan suuntamassa katseita jo viikonlopun viettoon. Aikaiseen aamupäivään tai myöhäiseen iltapäivään sijoittuva tapahtuma on yleensä varmin vaihtoehto, koska se ei katkaise työpäivää eikä vaadi osallistujalta järjestelyjä työssäolon suhteen. Tapahtuman kesto tulee olla riittävä, jotta tapahtuma saadaan vietyä läpi aloituksineen ja päätöksineen. Sisältö on suunniteltava ja aikatauluettava niin, että tapahtuman kulku on soljuvaa. Tapahtuman kesto vaihtelee tapahtuman luonteesta riippuen. (Vallo & Häyrinen, 2016, ss. 174–176)

Forssan 3K-tapahtuma on keskustelutilaisuus ja luonteeltaan asiatapahtuma. Se ideoidaan ja järjestetään itse, mutta tukena suunnittelussa ja toteutuksessa ovat aiemmat, muilla paikkakunnilla järjestetyt 3K-tapahtumat. Tapahtumalle ei ole määritelty budjettia, mutta lähtökohtana on, että tapahtuman järjestämisestä ei koidu juurikaan kuluja. Tämän hetken tiedon mukaan kustannuksia aiheutuu ainoastaan tapahtuman kahvitarjoilusta. Tapahtumassa päätettiin järjestää kahvitarjoilu, joka sisältää kahvin/teen lisäksi pullan tai muun vastaavan makean purtavien.

Kahvitarjoilun kustannuksista vastaa joko järjestävä taho eli Forssan seudun hyvinvointikuntayhtymä tai 3K-verkosto. 3K-verkoston edustaja lupasi tiedustella rahoitusta näihin 3K-verkoston.

Tapahtumapaikkaa mietittäessä kiinnitettiin huomiota seuraaviin asioihin: paikan tulee olla riittävän tilava, tapahtuman järjestämiseen soveltuva, helposti löydettävissä ja lisäksi halusimme sen olevan puolueeton, ns. matalan kynnyksen paikka. Paikan valinnassa huomioitiin myös se, että tapahtuman järjestämisestä siellä ei koituisi kustannuksia. Suunnitteluvaiheessa mahdollisia sopivia tapahtumapaikkoja olivat Forssan kirjasto ja Yhteisötalo. Molemmat paikat ovat helposti löydettävissä ja matalan kynnyksen paikkoja. Paikat osoittautuivat kuitenkin liian pieniksi tai muuten soveltumattomiksi. Parhaiten tapahtuman järjestämiseen soveltuvaksi paikaksi osoittautui Forssan kaupungintalon aulatila. Paikka on helposti löydettävissä, riittävän lähellä ja se on muiltakin puitteiltaan sopiva tapahtuman järjestämiseen. Kaupungintalolta löytyy kaikki äänentoistoon ja tekniikkaan liittyvät valmiudet, saniteettitilat, mahdollisuus tarjoilun järjestämiseen. Tila voidaan järjestellä tapahtumaan sopivaksi ja esimerkiksi tarvittavat tuolit, pöydät ym. löytyvät paikan päältä. Lisäksi sen käyttämisestä tapahtumapaikkana ei koidu kustannuksia.

Tapahtumaa suunniteltaessa tavoitteena oli löytää sellainen ajankohta, joka mahdollistaisi mahdollisimman monen kutsutun osallistumisen. Ajankohtaa määriteltäessä oli huomioitava esimerkiksi loma-ajat ja mahdollisten keskellä viikkoa olevien pyhäpäivien vaikutus osallistumiseen. Lisäksi oli pohdittava mikä vuorokaudenaika on sopiva ja kuinka pitkä tapahtuman kesto on. Edellä mainittuja seikkoja pohdittuamme päädyimme siihen, että otollisin ajankohta on arkipäivä keskellä viikkoa ja tapahtuman alkamisajankohdaksi sopivin virka-ajan ulkopuolinen aika. Näin pystytään mahdollistamaan työssäkäyvien osallistumisen ilman, että siitä koituu ongelmia työssöolon ja työtehtävien hoitamisen suhteen. Aiempien, muissa maakunnissa järjestettyjen Kuka kuuntelee köyhää? -tapahtumien mukaisesti tapahtuman kestoksi arvioitiin noin 3 tuntia. Tässä ajassa kaikki tapahtumaan suunnitellut osiot saadaan vietyä läpi ilman kiirettä tai liiallista odottelua. Alkuperäisen suunnitelman mukaan tapahtuman ajankohta olisi ollut tiistai 21.4.2020 klo 17-20, mutta COVID-19-pandemian vuoksi sitä jouduttiin siirtämään ja uusi ajankohta ei ole tämän opinnäytetyön valmistumiseen mennessä vielä selvillä.

5.2.4 Tapahtuman sisältö ja ohjelma

Tapahtuman sisällön suunnitteluun vaikuttavat tapahtuman luonne, kohderyhmä ja tavoite. Onnistuneen tapahtuman sisältö muodostuu teeman, ohjelman, asioiden ja esiintyjien kokonaisuudesta. Asiatapahtuman sisältö ei saa olla liian vaikea, mutta ei myöskään liian helppo. Sen haastavuus rakentuu kuulijoiden mukaan. Kun sisältö ja ohjelma on saatu suunniteltua tapahtuman teema, luonne, kohderyhmä, tavoitteet ja esiintyjät huomiioon ottaen, on mietittävä ohjelman eri osioiden järjestämistä ja

mahdollisten esiintyjien rooleja. Ohjelman osioita ovat esimerkiksi tapahtuman aloitus ja esittely, varsinainen asiaosuus ja lopuksi yhteinen tapahtuman päättäminen. Tapahtuman aloitus ja päätös voivat olla yksinkertaisia ja ytimekkäitä, mutta ne ovat tärkeitä osia tapahtuman kulun kannalta. Aloituksen avulla tapahtuma saadaan käyntiin ja sen yhteydessä voidaan esitellä tapahtuman järjestäjiä ja joskus osallistujiaakin. Päätösosuuudessa järjestäjällä on mahdollisuus koota tapahtuman mahdolliset tulokset yhteen ja kiittää osallistujia. On tärkeää pohtia, millainen rooli tapahtuman järjestäjillä, esiintyjillä ja kutsutuilla osallistujilla on kussakin ohjelmanumerossa. Kun valitaan tapahtuman esiintyjä, on mietittävä tarkkaan, käytetäänkö ulkopuolisia esiintyjä vai löytyvätkö sopivat esiintyjät järjestäjäorganisaatiosta. Ulkopuolisten esiintyjien valintaan liittyy usein riskejä ja asiatapahtumaa järjestettäessä on varmistettava, että esiintyjä perehtyy riittävästi tapahtuman aiheeseen, tavoitteeseen, kohderyhmään ja sisältöön. Esiintyjä voi olla useita ja heidän tarjoamansa sisältö voidaan jakaa esimerkiksi luennon, alustuksen, koulutuksen tai haastattelun muotoon. Esiintyjä voi olla myös tapahtuman juontaja. (Vallo & Häyrynen, 2016, ss. 233–260)

Forssassa järjestettävä 3K-tapahtuma on keskustelutilaisuus, jossa kohtaavat päättäjät ja köyhyyttä kokeneet. Tilaisuutta suunniteltaessa haluttiin kiinnittää erityistä huomiota siihen, että tapahtumasta välittyisi kaikkien osallistujien tasa-arvoinen asema keskustelijana yksilöstä tai hänen elämäntilanteestaan riippumatta. Kaikenlaista päättäjien ja köyhyyttä kokeneiden vastakkainasettelua haluttiin välttää. Tältä pohjalta päädyimme työskentelyyn pienryhmissä. Tapahtuman aloituksen jälkeen osallistujat jaetaan pienryhmiin, työpajoihin, joissa pohditaan ennalta määriteltyjä köyhyyteen ja huono-osaisuuteen liittyviä aiheita ja epäkohtia. Aiheet voidaan esitellä esimerkiksi ”keisseinä”, jolloin työpajan työskentely muodostuu kuvitteellisten, mutta realististen esimerkkitapausten ympärille. Jokaiseen työpajaan tulee sekä päättäjiä että köyhyyttä kokeneita. Esimerkkitapausta pyritään lähestymään yhteiskunnallisesta, yhteisöllisestä ja yksilöllisestä näkökulmasta. Työpajoissa voidaan pohtia sitä, kuinka tilanne on syntynyt ja mitkä sen vaikutukset ovat, mutta tärkeä osa on myös konkreettisten ratkaisumallien kehittäminen.

Ideota työpajoissa käsiteltäviin aiheisiin oli tarkoitus kerätä haastatteleamalla köyhyyttä kokeneita henkilöitä ja haastattelujen pohjalta muodostaa näkemys siitä, mitkä aiheet ovat ajankohtaisimpia ja köyhyyttä kokeneiden näkökulmasta tärkeitä. Valitettavasti COVID-19-pandemian mukanaan tuomat vaikutukset näkyivät myös tässä, eikä haastateltavia henkilöitä löytynyt useista yrityksistä huolimatta. Erään 3K-verkoston edustajan ehdotus COVID-19-pandemian vaikutuksista köyhyyttä ja huono-osaisuutta kokeneiden ihmisten elämään voisi olla mielenkiintoinen ja ajankohtainen aihe käsiteltäväksi tapahtumassa.

Tapahtuman ohjelma alkaa tapahtuman avauksella, johon yhdistetään kahvitarjoilu. Avauksessa esitellään tapahtuman idea ja sen järjestäjät sekä

esiintyjät. Avausta seuraa tiivis esitys, joka sisältää perustietoa köyhyyteen liittyen. Esitys on koottu tämän opinnäytetyön teoreettisessa osassa esitellyn köyhyyteen liittyvän tiedon pohjalta. Sen jälkeen 3K-verkoston edustaja kertoo verkoston toiminnasta. Tämän jälkeen pohjustetaan työpajatyöskentely ja siirrytään työpajoihin. Pajoissa työskentelyn jälkeen käydään läpi jokaisen pajan tuotokset. Tämän jälkeen ajan ja osallistujien kiinnostuksen puitteissa vapaata keskustelua ja tapahtuman päättäminen. Tapahtuman alustava aikataulus ja työnjako on seuraavanlainen:

- 17.00-17.30 Kahvitarjoilu ja tapahtuman avaus (juontaja)
- 17.30-17.40 Esitys köyhyyteen liittyen (järjestäjäorganisaatio)
- 17.40-17.50 3K-verkoston puheenvuoro (3K-verkoston edustaja)
- 17.50-18.00 Pohjustus työpajatyöskentelyyn (juontaja?)
- 18.00-18.45 Työskentelyä pajoissa
- 18.50-20.00 Työpajojen tuotosten purku, jonka jälkeen mahdollisesti vapaata keskustelua ja tapahtuman päättäminen viimeistään klo 20.00 (juontaja?)

Tapahtumaan suunniteltiin puheenvuorojen pitäjien lisäksi juontajaa, jonka avulla tapahtuman viedään läpi sujuvasti ja siirtyminen osiosta toiseen on jouhevaa. Juontajaksi pohdittiin mahdollisesti henkilöä järjestäjäorganisaatiosta tai 3K-verkostosta. Juontajan hankkimiseen ei ole budjetoitu rahaa.

Vaikka tapahtuma on suunnattu aikuisille, tapahtuman alkamisajankohdan vuoksi on järkevää ja tarpeellista pohtia tarvitaanko keskustelutilaisuuden ajaksi jonkinlaista viihdykettä osallistujien mahdollisesti mukana oleville lapsille. Kaupungintalon tiloihin on luultavasti mahdollista luoda tila, jossa on viihdykettä lapsille, mutta tämän vaikutukset kuluihin ja järjestämiseen osallistuvien lisähenkilöiden määrään on syytä huomioida.

5.3 Uhkia ja mahdollisuuksia

Tapahtuman järjestämiseen liittyy usein tekijöitä, joiden vaikutusta on järkevää miettiä hyvissä ajoin ennen tapahtumaa. Niiden hahmottamisen apuna voidaan käyttää Yhdysvalloissa 1960-luvulla kehitettyyn SWOT-analysointimenetelmää. SWOT-analyysin osat muodostuvat sen nimen englanninkielisistä sanoista Strengths, Weaknesses, Opportunities ja Threats. Suomeksi nämä tarkoittavat sanoja vahvuudet (S), heikkoudet (W), mahdollisuudet (O) ja uhat (T). Näistä kaksi ensimmäistä kategoriaa ovat organisaation sisäisiä tekijöitä ja kaksi viimeistä kategoriaa ovat ulkoisia tekijöitä. Sisäisiin tekijöihin pystytään organisaation toimesta vaikuttamaan, kun taas ulkoiset tekijät ovat vaikeammin hallittavissa. (Vuorinen, 2013, ss. 88–89)

Kuvassa 4. on luomani malli tapahtuman suunnitteluun ja järjestämiseen vaikuttavista tekijöistä, joiden huomioiminen voi olla hyödyllistä suunnitteluvaiheessa. Luomaani versioon olen ottanut vaikutteita alkuperäisestä

SWOT-analyysistä sekä Juha Iso-Ahon ja Joni Kinnusen luomasta uuden tapahtuman SWOT-analyysimallista (Kinnunen, 2011, s. 50). Olen jakanut huomioon otettavat seikat neljään kategoriaan, jotka ovat tapahtuman päämäärä, päämäärää tukevat seikat (vahvuudet), päämäärää uhkaavat seikat (heikkoudet) sekä mahdollisuudet. Päämäärään olen listannut asioita, joita tapahtuman järjestämisellä tavoitellaan. Päämäärää tukeviksi seikoiksi olen koonnut seikkoja, joilla voidaan vaikuttaa tapahtuman onnistumiseen järjestäjäorganisaation taholta. Päämääriä uhkaavia seikkoja ovat asiat, joihin järjestäjä ei välttämättä pysty itse vaikuttamaan, mutta niiden huomioiminen tärkeää ja niiden mahdollisia vaikutuksia onnistuneen tapahtuman järjestämisen kannalta on hyvä pohtia. Mahdollisuuksiin olen koonnut seikkoja, joita onnistuneen tapahtuman avulla voidaan saavuttaa.

PÄÄMÄÄRÄ

- Köyhyyttä kokeneiden ja päättäjien välisen dialogin lisääminen
- Köyhyyteen liittyvän tietouden lisääminen
- 3K-verkoston toiminnan jalkauttaminen
- Onnistunut ja osallistujilleen tasa-arvoinen tapahtuma

PÄÄMÄÄRÄÄ TUKEVAT SEIKAT (vahvuudet)

- Hyvä ja riittävän aikaisin aloitettu suunnittelu
- Asiantunteva ja innostunut järjestäjryhmä
- Sisältöön ja ohjelmaan panostaminen
- Markkinointi

PÄÄMÄÄRÄÄ UHKAAVAT SEIKAT (heikkoudet)

- Osallistujamäärän epävarmuus
- Covid-19
- Osallistujien (päättäjien & köyhyyttä kokeneiden) vastakkain asettuminen

MAHDOLLISUUDET

- Kokemus osallisuudesta ja mahdollisuudesta vaikuttaa
- Konkreettiset ratkaisuehdotukset köyhyyteen liittyviin ongelmiin
- 3K -toiminnan tai vastaavan toiminnan juurtuminen ja jatkuvuus seudulla

Kuva 4. Tapahtuman suunnitteluun ja järjestämiseen vaikuttavat seikat (Viitaluoma, 2020b).

6 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA

Teoreettiseen osuuteen kokoamani köyhyyteen liittyvä tieto antaa kattavan kuvan siitä, kuinka laajoja ja moninaisia ilmiöitä huono-osaisuus ja köyhyys ovat nykypäivän Suomessa. Työn tekemisen aikana on ollut ilo huomata, kuinka paljon huono-osaisuuteen, köyhyyteen ja eriarvoisuuteen liittyvää aineistoa on saatavilla teoria- ja tutkimustiedon muodossa. Sen sijaan huolestuttavaa mielestäni on, että tiedon ja tutkimusten paljoudesta huolimatta eriarvoisuus on lisääntynyt ja kuilu huono- ja hyväosaisien välillä syventynyt. Tämän vuoksi 3K -keskustelutilaisuuden kaltaisten tapahtumien järjestäminen onkin erityisen tärkeää. Tapahtumat perustuvat aitoon kohtaamiseen, jossa kaikilla osallistujilla on tasa-arvoinen asema ja mahdollisuus saada äänensä kuuluviin. Tapahtumien avulla voidaan lisätä tietoutta ja ne ovat oivia mahdollisuuksia niin päättäjille kuin muillekin osallistujille tulla kuulluksi ja kuulla toista. Usein asioiden kasvotuminen lisää ymmärrystä niistä.

Toiminnallisena osuutena toteutetun tapahtumasuunnitelman tärkeimpänä lähtökohtana oli tasa-arvoisen ja avoimen keskustelutilaisuuden luominen. Tämän lähtökohdan pohjalta olen pyrkinyt huomioimaan kaikki tapahtuman järjestämiseen liittyvät seikat. Suunnitelman sopivuutta ja ajankohtaisuutta on järkevää arvioida uudestaan, kun tilaisuuden järjestäminen tulee mahdolliseksi. Suunnitelmaa voidaan tässä vaiheessa arvioida ainoastaan teoriassa, mutta käytännön tasolla sen toimivuutta voidaan arvioida vasta kun tapahtuman järjestetään. Tämän suunnitelman lähtökohtana on alun perin ollut huhtikuussa järjestettävä tapahtuma, mutta uskon kuitenkin suunnitelman olevan hyödynnettävissä lähestulkoon kaikilta osin myös myöhemmin järjestettävässä Kuka kuuntelee köyhää? -tapahtumassa.

Opinnäytetyöni toteutuksessa on huomioitu Hämeen ammattikorkeakoulun (2018, ss. 3–4) opinnäytetyöoppaan eettiset periaatteet opinnäytetyöhön liittyen ja noudatettu Tutkimuseettisen neuvottelukunnan (2012, ss. 6–7) ohjeita liittyen hyvään tieteelliseen käytäntöön. Tiedonhankintamenetelmät ovat eettisesti kestäviä ja kriteerien mukaisia. Työssä käytettyihin lähteisiin on viitattu asianmukaisesti, eikä työssä ole syyllistytty vilppiin, piittaamattomuuteen tai vastuuttomuuteen missään muodossa. Tutkimuslupia ei tämän opinnäytetyön toteutuksessa tarvittu ja niiden tarpeettomuus on varmistettu sekä työn tilaajalta Forssan seudun hyvinvointikuntayhtymältä että 3K-verkostolta. 3K-verkoston Facebook-sivuilla toteutettuun kyselyyn ei ylläpitäjän mukaan tarvita tutkimuslupaa, koska kyse on kaikille avoimesta ryhmästä. Kyselyyn vastanneille on kuitenkin selvitetty, mihin tarkoitukseen vastauksia käytetään ja heidän anonymiteettinsa säilymisestä on huolehdittu.

Opinnäytetyön aihevalinta oli onnistunut. Kiinnostus huono-osaisuuteen ja eriarvoisuuteen on herännyt opintojeni aikaisten harjoittelujen myötä,

ja ilokseni sain myös mahdollisuuden tehdä opinnäytetyöni niihin liittyen. Yhteistyö tilaajan kanssa on ollut sujuvaa, ja olen saanut tilaajalta tukea opinnäytetyön eri vaiheissa.

Opinnäytetyöprosessi on ollut antoisa, mutta myös haastava. Työn sisältö muuttui COVID-19-pandemian aiheuttamien rajoitusten vuoksi opinnäytetyön loppupuolella, ja tämä toi omat haasteensa työskentelyyn. Alkuperäisen suunnitelman mukaan opinnäytetyön pääpaino oli tapahtuman järjestämisessä ja tulosten raportoinnissa, mutta pandemian vuoksi sisältöä muutettiin niin, että työ koostuu köyhyyttä käsittelevästä laajasta teoriaosuudesta sekä tapahtuman järjestämistä varten laaditusta suunnitelmasta. Valitettavasti pandemian mukanaan tuomat rajoitukset vaikuttivat myös suunnitelman tekemiseen ja kaikkea haluttua materiaalia ei onnistuttu keräämään.

Opinnäytetyön tekeminen on ehdottomasti lisännyt ammatillista osaamistani ja laajentanut näkemyksiäni köyhyyteen, huono-osaisuuteen ja eriarvoisuuteen liittyen. Lisäksi tietämykseni tapahtuman järjestämiseen liittyvistä seikoista on lisääntynyt. Opinnäytetyön myötä olen saanut valmiuksia tulevaan työelämään sosiaalialan ammattilaisena.

LÄHTEET

- Akhlaq A. (2019). Kokeellinen tutkimus etniseen alkuperään perustuvasta syrjinnästä suomalaisilla työmarkkinoilla. Teoksessa V. Kazi, A. Alitolppa-Niitamo & A. Kaihovaara (toim.) *Kotoutumisen kokonaiskatsaus 2019: Tutkimusartikkeleita kotoutumisesta*. TEM oppaat ja muut julkaisut 2019:10. Helsinki: Työ- ja elinkeinoministeriö, ss. 15—27. Haettu 5.5.2020 osoitteesta http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/162005/TEM_oppaat_10_2019_Tutkimusartikkeleita_kotoutumisesta_20012020.pdf?sequence=1#page=56
- Eskelinen, N. (2017). Mitä köyhyys on. Teoksessa N. Eskelinen & J. Siironen (toim.) *Köyhyys – syitä ja seurauksia*. Helsinki: Suomen köyhyyden ja syrjäytymisen vastainen verkosto EAPN-Fin, ss. 4—7. Haettu 26.4.2020 osoitteesta <http://www.eapn.fi/wp-content/uploads/2013/04/Koyhyys-syita-ja-seurauksia-2017.pdf>
- Eskelinen, N. & Siironen, J. (2017). Köyhyyden syitä ja riskitekijöitä. Teoksessa N. Eskelinen & J. Siironen (toim.) *Köyhyys – syitä ja seurauksia*. Helsinki: Suomen köyhyyden ja syrjäytymisen vastainen verkosto EAPN-Fin, ss. 37—39. Haettu 8.5.2020 osoitteesta <http://www.eapn.fi/wp-content/uploads/2013/04/Koyhyys-syita-ja-seurauksia-2017.pdf>
- European Social Charter. (2018). European Committee of Social Rights, Conclusions 2017, Finland. Haettu 8.5.2020 osoitteesta <https://www.ihmisoikeuskeskus.fi/@Bin/6000841/ESC-Suomea%20koskevat%20p%c3%a4%c3%a4telm%c3%a4t%202017-en.pdf>
- Forssan seudun hyvinvointikuntayhtymä. (2016). Hyvinvointikuntayhtymä. Haettu 11.4.2020 osoitteesta <https://www.fshky.fi/kuntayhtyma/>
- Hult, M., Saaranen, T. & Pietilä, A.-M. (2016). Työttömien kokemuksia terveydestä ja hyvinvoinnista: haastattelututkimus. *Sosiaalilääketieteellinen aikakauslehti* 2016(53), 108–118. Haettu 8.5.2020 osoitteesta <file:///C:/Users/sanna/AppData/Local/Temp/56917-Artikkelin%20teksti-60935-1-10-20160811.pdf>
- Hämeen ammattikorkeakoulu. (2018). Opinnäytetyöopas. Haettu 24.5.2020 osoitteesta <https://www.hamk.fi/wp-content/uploads/2018/09/HAMK-Opinn%C3%A4ytety%C3%B6opas.docx>
- Jauhiainen, S. & Korpela, T. (2019) Toimeentulotuen saajat. Teoksessa S. Jauhiainen & T. Korpela (toim.) *Toimeentulotuen saajien elämäntilanne, asuminen ja työnteko*. Helsinki: Valtioneuvoston kanslia, s. 14. Haettu 3.5.2020 osoitteesta <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-287-704-8>

Järvinen A., Paasivirta T., Partio L., Saarinen E. & Valkonen L. (2019). *Köyhyysvahti. Suomen köyhyysraportti 2019*. Helsinki: Suomen köyhyyden ja syrjäytymisen vastainen verkosto EAPN-Fin. Haettu 9.5.2020 osoitteesta <http://www.eapn.fi/wp-content/uploads/2019/10/K%C3%B6yhyysvahti-Suomen-k%C3%B6yhyysraportti-2019.pdf>

Kaartinen, H. (2015). *Mitä aineeton köyhyys on?* Pro gradu -tutkielma. Sosiaalityö. Helsingin yliopisto. Haettu 26.4.2020 osoitteesta <http://urn.fi/URN:NBN:fi:hulib-201703273280>

Kallio, J. (n.d.) Köyhyyden ja huono-osaisuuden ylisukupolvisuus. Luentomateriaali. Turun yliopisto. Haettu 8.5.2020 osoitteesta <http://www.eapn.fi/wp-content/uploads/2019/03/K%C3%B6yhyyden-ja-huono-osaisuuden-ylisukupolvisuus-Johanna-Kallio.pdf>

Kangas, O. & Ritakallio, V-M. (2008). *Köyhyyden mittaustavat, sosiaaliturvan riittävyys ja köyhyyden yleisyys Suomessa*. Sosiaali- ja terveysturvan selosteita 61/2008. Helsinki: Kelan tutkimusosasto. Haettu 2.5.2020 osoitteesta <http://hdl.handle.net/10250/3426>

Kauhanen, A., Riihelä, M. & Tuomala, M. (2020). Köyhyys ja köyhyyden pitkittyminen Suomessa. *Kansantaloudellinen aikakauskirja* – 116. 1/2020. ss. 6—29. Haettu 1.5.2020 osoitteesta https://www.taloustieteellinenyhdistys.fi/wp-content/uploads/2020/02/KAK_1_2020_WEB-8-31.pdf

Kela. (2020). Perustulokokeilu. Haettu 9.5.2020 osoitteesta <https://www.kela.fi/perustulokokeilu>

Kinnunen, J. (2011). Tunne tapahtumasi – työvälineitä arviointiin ja kehittämiseen. Teoksessa J. Iso-Aho & J. Kinnunen. *Tapahtumatuotannon palapeli. Näkökulmia merkityksiin, muutoksiin ja kehittämiseen*. Helsinki: Humanistinen ammattikorkeakoulu, s.50. Haettu 21.5.2020 osoitteesta file:///C:/Users/sanna/AppData/Local/Temp/humak-tapahtumatuotannon_palapeli.pdf

Kontula, O. (2018) *Perhebarometri 2018. 2020-luvun perhepolitiikkaa*. Väestötutkimuslaitos, Katsauksia E52/2018. Helsinki: Väestöliitto ry. Haettu 8.5.2020 osoitteesta [http://vaestoliitto-fi-bin.directo.fi/@Bin/c442b59ed047d8883507e8d2b7c5f935/1588967011/application/pdf/9136344/netti%202020-luvun%20perhe Baro2018.pdf](http://vaestoliitto-fi-bin.directo.fi/@Bin/c442b59ed047d8883507e8d2b7c5f935/1588967011/application/pdf/9136344/netti%202020-luvun%20perhe%20Baro2018.pdf)

Kuka kuuntelee köyhää? (n.d.a). Kuka kuuntelee köyhää- verkoston tarina. Haettu 11.4.2020 osoitteesta <file:///C:/Users/sanna/AppData/Local/Temp/Kuka-kuuntelee-köyhää-verkoston-tarina-1.pdf>

Kuka kuuntelee köyhää? (n.d.b). Köyhän ääni kuuluviin maakunnissa-hankkeen esittely. Haettu 11.4.2020 osoitteesta

<http://www.kukakuunteleekoyhaa.fi/wordpress/wp-content/uploads/2019/08/K%C3%B6yh%C3%A4n-%C3%A4ni-kuuluviin-maakunnissa-hankkeen-esittely.pdf>

Kunttu, K., Pesonen T. & Saari, J. (2016). *Korkeakouluopiskelijoiden terveystutkimus 2016*. Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiön tutkimuksia 48. Helsinki: Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiö. Haettu 29.4.2016 osoitteesta
https://1285112865.rsc.cdn77.org/app/uploads/2020/01/KOTT_2016-1.pdf

Larja, L., Sutela, H. & Witting, M. (2015). Nuorten kouluttautuminen. Ulkomaalaistaustaiset nuoret jatkavat toisen asteen koulutukseen suomalaistaustaisia harvemmin. Teoksessa T. Nieminen, H. Sutela, & U. Hannula (2015). *Ulkomaista syntyperää olevien työ ja hyvinvointi Suomessa 2014*. Helsinki: Tilastokeskus, ss. 55—67. Haettu 5.5.2020 osoitteesta
https://www.stat.fi/tup/julkaisut/tiedostot/julkaisuluetteloyyti_uso_201500_2015_16163_net.pdf

Liukko, J. & Mustonen, C. (2019). "Aina kun poistut kotoa se maksaa!" Eläkeläisten koettua toimeentuloa vaikeuttavat ja helpottavat tekijät avovastausten perusteella. Teoksessa K. Ahonen, S. Kuivalainen, J. Liukko, S. Nivalainen, L.-M. Palomäki & A. Polvinen (toim.) *Tutkimuksia eläkeläisten toimeentulokokemuksista ja taloudellisesta hyvinvoinnista*. Helsinki: Eläketurvakeskus, ss. 185—210. Haettu 7.5.2020 osoitteesta
<https://www.etk.fi/wp-content/uploads/Tutkimuksia-elakelaisten-toimeentulokokemuksista-ja-taloudellisesta-hyvinvoinnista.pdf>

Niemelä, M. & Saari, J. (2013). Suomalaisen yhteiskunnan notkelmat. Teoksessa M. Niemelä & J. Saari (toim.) *Huono-osaisten hyvinvointi Suomessa*. Helsinki: Kelan tutkimusosasto, ss. 9—10. Haettu 11.4.2020 osoitteesta <http://hdl.handle.net/10138/40230>

Pelastakaa Lapset ry. (2019). Lapsen ääni 2019. Miten perheen taloudellinen tilanne vaikuttaa lasten unelmiin ja tulevaisuuden suunnitelmiin? Haettu 19.4.2020 osoitteesta https://s3-eu-west-1.amazonaws.com/pelastakaa/2019/10/08094144/Lapsen_Aani_2019_web.pdf

Q-Tutkimus. (2018). Korkeakouluopiskelijoiden toimeentulo ja rahankäyttö. Yhteenvedo tutkimuksen tuloksista. Haettu 29.4.2020 osoitteesta
<http://q-tutkimus.fi/wp-content/uploads/2018/01/Yhteenvedo-opiskelijoiden-toimeentulo-ja-rahank%C3%A4ytt%C3%B6-tutkimus-Q-Tutkimus-2018.pdf>

Roivanen, I., Heinonen, J. & Ylinen, S. (2011). *Köyhä byrokratian rattaissa*. Helsinki: Kunnallissalan kehittämissäätiö. Haettu 3.5.2020 osoitteesta
https://kaks.fi/wp-content/uploads/2011/08/Roivainen_Heinonen_Ylinen.pdf

Saari, J. (2015). *Huono-osaiset. Elämän edellytykset yhteiskunnan pohjalla*. Helsinki: Gaudeamus. [e-kirja]. BookBeat.

Salmi, M. & Kestilä L. (2019). *Toimeentulokokemukset ja hyvinvoinnin erot alakoululaisten perheissä. Tuloksia Kouluterveyskyselyn 2017 vanhempien aineistosta*. Terveyden ja hyvinvoinninlaitoksen työpäpaperi 22/2019. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinninlaitos, ss. 29—30. Haettu 19.4.2020 osoitteesta <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-343-365-6>

SOSTE. (2019). Sosiaalibarometri 2019. Suositukset. Haettu 9.5.2020 osoitteesta <https://www.soste.fi/sosiaalibarometri/sosiaalibarometri-2019/>

SOSTE. (n.d.). Pitkäaikaissairauden vaikutus toimeentuloon. Haettu 3.5.2020 osoitteesta <https://www.soste.fi/toimeentulo/pitkaaikaissairauden-vaikutukset-toimeentuloon/>

THL. (2016). Huono-osaisuuden ylisukupolvisuus. Terveyden ja hyvinvoinninlaitos. Haettu 7.5.2020 osoitteesta https://thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/tyon_tueksi/nuorten-syrjaytyminen/huono-osaisuuden-ylisukupolvisuus

THL. (2019a). Toimeentulo. Miksi tuloerot ja köyhyys ovat kasvaneet? Terveyden ja hyvinvoinninlaitos. Haettu 1.5.2020 osoitteesta <https://thl.fi/fi/web/hyvinvointi-ja-terveyserot/eriarvoisuus/hyvinvointi/toimeentulo>

THL. (2019b). Työllisyys. Työttömyydellä on yhteys terveyden ja hyvinvoinnin ongelmiin. Terveyden ja hyvinvoinninlaitos. Haettu 1.5.2020 osoitteesta <https://thl.fi/fi/web/hyvinvointi-ja-terveyserot/eriarvoisuus/hyvinvointi/tyollisyys>

THL. (2019c). *Perusturvan riittävyyden arviointiraportti 2015–2019*. Terveyden ja hyvinvoinninlaitoksen työpäpaperi 6/2019. Helsinki: Terveyden- ja hyvinvoinninlaitos, ss. 94—95. Haettu 9.5.2020 osoitteesta <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-343-296-3>

Tilastokeskus. (2018). Asuntoväestö tulokymmenyksittäin ja syntyperän mukaan muuttujina 2017. Haettu 3.5.2020 osoitteesta <http://pxnet2.stat.fi/PXWeb/sq/484c06e9-abae-4659-a891-8c14cd96125e>

Tilastokeskus. (2019a). Tulonjakotilasto. Tuloerot (Kansainvälinen vertailu) 2017. Ikä ja pienituloisuus. Haettu 15.01.2020 osoitteesta https://www.stat.fi/til/tjt/2017/01/tjt_2017_01_2019-03-01_kat_004_fi.html

Tilastokeskus. (2019b). Tulonjakotilasto. Tuloerot (kansainvälinen vertailu) 2017. Haettu 15.01.2020 osoitteesta

https://www.stat.fi/til/tjt/2017/01/tjt_2017_01_2019-03-01_tie_001.fi.html

Tilastokeskus. (2019c). Tulonjakotilasto. Tuloerot (kansainvälinen vertailu) 2017. Ikä ja pienituloisuus. Haettu 7.5.2020 osoitteesta

https://www.stat.fi/til/tjt/2017/01/tjt_2017_01_2019-03-01_kat_003.fi.html

Tilastokeskus. (2020a). Elinolotilasto. 856 000 henkilöä oli köyhyys- tai syrjäytymisriskissä vuonna 2018. Haettu 19.4.2020 osoitteesta

https://www.stat.fi/til/eot/2019/01/eot_2019_01_2020-03-27_tie_001.fi.html

Tilastokeskus. (2020b). Tulonjakotilasto. Väestöryhmittäiset tuloerot ja pienituloisuus 2018. Pienituloisuuden kehitys Suomessa vuosina 1966–2018. Haettu 26.4.2020 osoitteesta

https://www.stat.fi/til/tjt/2018/06/tjt_2018_06_2020-03-12_kat_001.fi.html

Tilastokeskus. (2020c). Tulonjakotilasto. Väestöryhmittäiset tuloerot ja pienituloisuus 2018. Pienituloisuuden kehitys Suomessa vuosina 1966–2018. Haettu 27.4.2020 osoitteesta

https://www.stat.fi/til/tjt/2018/06/tjt_2018_06_2020-03-12_kat_001.fi.html

Tilastokeskus. (2020d). Työvoimatutkimus. Haettu 1.5.2020 osoitteesta

https://www.tilastokeskus.fi/til/tyti/2020/03/tyti_2020_03_2020-04-23_tie_001.fi.html

Tutkimuseettinen neuvottelukunta. (2012). Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa. Haettu 24.5.2020 osoitteesta https://www.tenk.fi/sites/tenk.fi/files/HTK_ohje_2012.pdf

Vammaisfoorumi. (2019). Miten vammaisten ihmisten oikeudet toteutuvat Suomessa? Työelämä ja köyhyys –teematyöryhmän raportti. Haettu 3.5.2020 osoitteesta <https://vammaisfoorumi.fi/wp-content/uploads/2019/09/RAPORTTI-Ty%C3%B6el%C3%A4m%C3%A4-ja-k%C3%B6yhyys.pdf>

Vauhkonen, T., Kallio, J. & Erola, J. (2017). Sosiaalisen huono-osaisuuden ylisukupolvisuus Suomessa. *Yhteiskuntapolitiikka* 82 2017(5), ss. 501–512. Haettu 4.5.2020 osoitteesta https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/135433/YP1705_Vauhkonenym.pdf?sequence=2

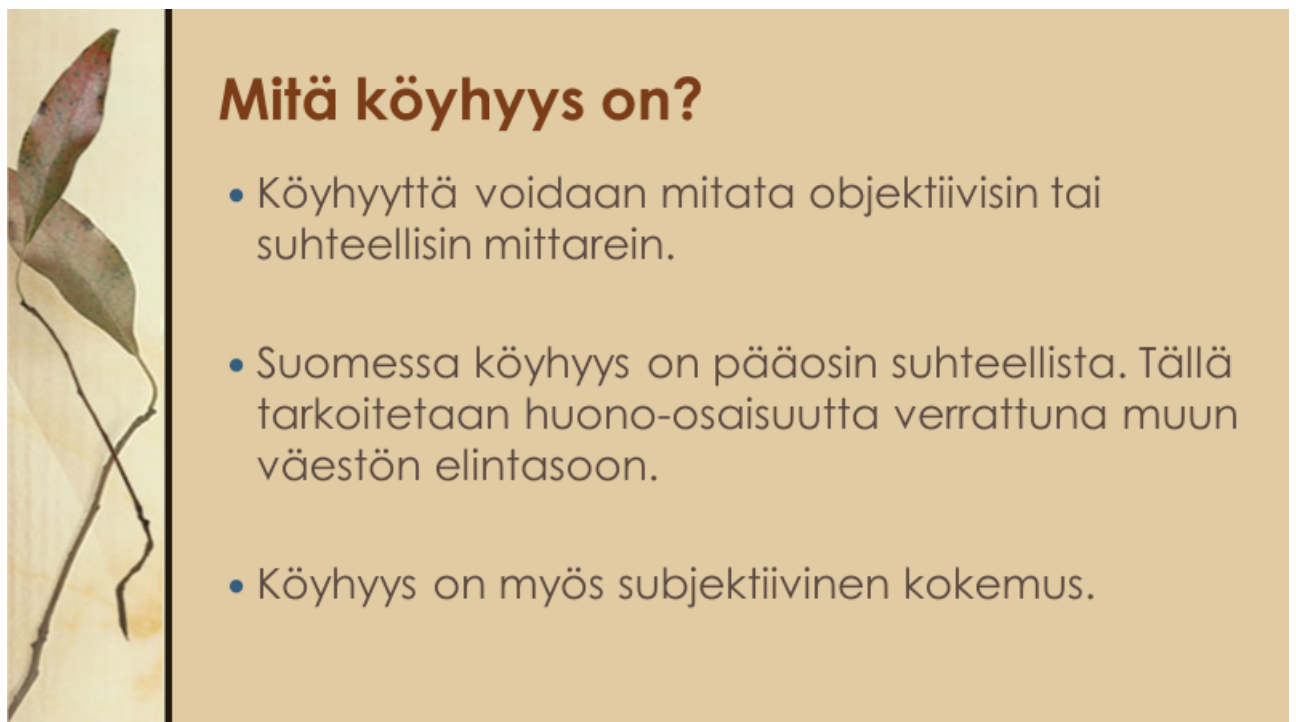
Vesala, H. & Vartio, E. (n.d.). Miten vammaisten ihmisten oikeudet toteutuvat Suomessa? Vammaisfoorumin vuonna 2018 toteuttaman kyselyn

tulokset taulukkomuodossa. Haettu 3.5.2020 osoitteesta <https://vammaisfoorumi.fi/wp-content/uploads/2019/09/VFKyselyn-perusraportti2019.pdf>

Viitaluoma, S. (2020a). Miltä köyhyys tuntuu? Facebook-ryhmän kommenttien pohjalta luotu sanapilvi.

Viitaluoma, S. (2020b). Tapahtuman suunnitteluun ja järjestämiseen vaikuttavat seikat. SWOT-analyysien pohjalta luotu malli tapahtuman suunnittelussa ja järjestämisessä huomioitavista asioista.

Vuorinen, T. (2013). *Strategiakirja: 20 työkalua*. Helsinki: Talentum. [e-kirja]. Bisneskirjasto Alma Talent.

Mitä köyhyys on?

- Kotitalous on köyhä jos sen nettotulot ovat alle 60 prosenttia väestön keskimääräisestä tulotasosta.
- Vuonna 2018 pienituloisuusraja oli yhden henkilön taloudella 14 970 euroa vuodessa eli noin 1 248 euroa kuukaudessa. Kahden aikuisen ja kahden alle 14-vuotiaan lapsen taloudella raja oli 31 437 euroa vuodessa eli noin 2 620 euroa kuukaudessa. (Tilastokeskus, 2020)

Keitä köyhyys koskee?

- **Lapsiperheitä**
 - Yleisintä yksinhuoltaja- ja monilapsisissa perheissä.
 - Yksinhuoltajaperheiden lapsista 25 % kuului pienituloisiin talouksiin ja yli kolmen lapsen perheistä 17 %. (Tilastokeskus, 2019)
 - Köyhyys koskee tulonjakotilaston mukaan 1 19 000 lasta nykypäivän Suomessa. (Tilastokeskus, 2019)

Keitä köyhyys koskee?

- **Opiskelijoita**
 - Vuoden 2018 tilastojen mukaan noin kolmannes opiskelijoista oli pieni-tuloisten kotitalouksien jäseniä. (Tilastokeskus, 2020)
- **Työttömiä**
 - Maaliskuussa 2020 työttömiä oli työvoimatutkimuksen mukaan 197 000. (Tilastokeskus, 2020)
 - Pienituloisiin kotitalouksiin Kelan työttömyysturvaetuuksien saajista kuului 38 % ja ansiosidonnaisen päivärahan saajista 15 % . (Tilastokeskus, 2019)

Keitä köyhyys koskee?

- **Vammaisia ja pitkäaikaissairaita**
 - Köyhyys voi olla koko elämän kestävää.
 - Pitkäaikaissairaus on suuri taloudellinen rasite kolmasosalle sekä pienituloisten että keskituloisten keskuudessa.
- **Ikääntyviä**
 - Vuonna 2017 21,6% yli 74-vuotiaista oli pienituloisia. (Tilastokeskus, 2019)
 - Ikääntyneillä naisilla pienituloisuus yleisempää kuin miehillä. Naisista pienituloisia 27%, miehistä 13%. (Tilastokeskus, 2019)

Keitä köyhyys koskee?

• Maahanmuuttajia

- Vuonna 2017 alimpaan tulokymmenyksen ulkomaalaistaustaisista kuului 24,1 %. (Tilastokeskus, 2018)
- Vuonna 2018 perustoimeentulotuen saajista lähes 16 % oli vieraan maan kansalaisia, kun heidän osuutensa koko väestöstä oli 4,7 %. (Jauhainen & Korpela, 2019)

	1995	2000	2007	2010	2016	2017	Pienituloisia vuonna 2007	Pienituloisia vuonna 2017
Yhden hengen taloudet	23,0	27,4	33,7	32,8	28,3	29,1	328 000	340 000
Lapsettomat parit	4,9	5,4	7,2	7,2	5,3	5,0	106 000	82 000
Kotitaloudet, joissa lapsia	4,2	7,7	10,6	10,5	8,7	9,5	236 000	208 000
— Parit, joilla lapsia	4,0	6,6	8,6	9,1	7,0	7,4	171 000	142 000
— Yhden huoltajan taloudet	6,2	15,6	26,4	22,2	22,0	25,0	65 000	66 000
Muut	5,3	6,5	9,4	9,6	6,5	5,5	50 000	24 000
Kaikki henkilöt	7,6	10,5	13,8	13,7	11,5	12,1	721 000	654 000

Pienituloisuusasteet henkilön kotitalouden elinvaiheen mukaan vuosina 1995–2017, prosenttia, sekä pienituloisten lukumäärä vuonna 2017. (Tilastokeskus, 2019)

Köyhyyden syitä

- **Yhteiskunnalliset syyt**
 - Työttömyys
 - Epätyypillisten työsuhteiden lisääntyminen
 - (määräaikaisuus, osa-aikaisuus, pätkätyöt)
 - Riittämätön perusturva
 - Asumisen korkea hinta
 - Sairastamisen kulut
 - Terveystieteiden palveluihin pääsyn eriarvoisuus

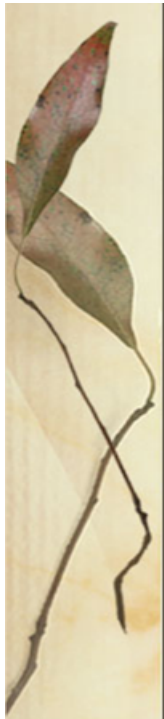
(Saari, 2015)

Köyhyyden syitä

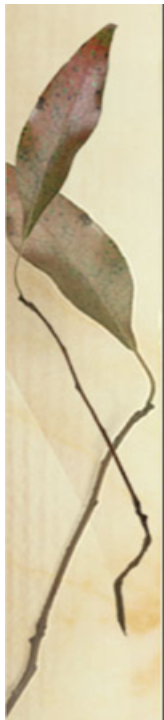
- **Yksilölliset syyt**
 - Terveysongelmat
 - Matala koulutustaso
 - Monilapsisuus
 - Yksinhuoltajuus
 - Lapsuudessa koettu huono-osaisuus ja köyhyys

(Saari, 2015)

Köyhyyden ja huono-osaisuuden ylisukupolvisuus

- Köyhyyden ja huono-osaisuuden ylisukupolvisuus on laaja yhteiskunnallinen ja sosiaalinen ongelma.
- Kun puhutaan huono-osaisuuden ylisukupolvisuudesta, tarkoitetaan sillä vanhempien hyvinvointiin liittyvien ongelmien siirtymistä heidän lapsilleen. (THL, 2016)

Köyhyyden ja huono-osaisuuden ylisukupolvisuus

- Pienituloisuuden ja köyhyyden ylisukupolvisuuteen vaikuttavia seikkoja ovat vanhempien koulutustaso, työttömyys ja sosioekonomisen asema.
 - ➔ Ne määrittelevät lasten koulutusuria ja vaikuttavat heidän työllistymiseensä sekä toimeentulotuen asiakkuuteensa. (THL, 2016)

POWERPOINT-esitys: KÖYHYYS SUOMESSA

Köyhyyden ja huono-osaisuuden ylisukupolvisuus

Perheen huono-osaisuus lapsen ollessa 15-vuotias	Lapsen huono-osaisuus 22-vuotiaana			
	N	Koulupudokkuus %	Työttömyys %	Toimeentulotuen asiakkuus %
Ei huono-osaisuutta	97 698	12	14	10
Koulupudokkuus	20 090	30	27	24
Työttömyyskuukausia 1–5	21 605	22	25	21
Työttömyyskuukausia 6 tai enemmän	21 841	23	29	24
Toimeentulotukea 1–5 kuukautta	11 588	33	33	35
Toimeentulotukea 6 kuukautta tai enemmän	4 265	40	38	43

Lasten koulupudokkuus, työttömyys ja toimeentulotuen asiakkuus perheen huono-osaisuuden mukaan. (Vauhkonen, Kallio, Erola, 2017)

Keinoja köyhyyden vähentämiseksi

- Työllisyyden lisääminen
- Koulutukseen panostaminen
- Kohtuuhintainen asuminen
- Riittävä perusturva
- Etuusjärjestelmien selkeyttäminen
- Osittain maksuttomat sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut sekä niiden asiakasmaksujen keventäminen
- Palvelujen yhdenvertainen saatavuus ja laajuus